

„მოგზაური“ წელიწადში ღირს 5 მან. ნახევარ წლით 3 მ. ცალკე ნომერი 10 კ. აღრესი: თფილისი, ნიკოლ ოზ. ქ. № 44.

მომზადებული

რედაქცია ღირს ყოველ დღე: დილის 10 საათ. შუადღის 1 საათამდე, და საღამოს: 6 სათ. 7 საათამდე.

საბჭოთაო საბჭოთაო

№ 16.

კვირა, 1 მაისი 1905 წლისა.

№ 16.

შინაარსი: დღევანდელი მდგომარეობა, ფ. მახარაძისა.—ომის ამბები.—სხვა-და-სხვა ამბები.—კორესპონდენციები.—შინაური მიმოხილვა.—ბაასი, ეშმაკისა.—შილლერი.—წერილები გლეხისადმი, ივ. გომართელისა.—მასწავლებელთა კრების გამო, ნ. კ.—ძისა.—ეურნალ გაზეთებიდან.—რუსეთის ქრანიკა.—უცხოეთის ქრანიკა.—სოფ. ფლევის გლეხების მდგომარეობა.—ბიუროკრატია და მუშათა მოთხოვნანი.—საფრანგეთის ისტორიიდან (გაგრძელება),—ანისა.—წერილი რედაქციის მიმართ.

დღევანდელი ვითარება.

რუსეთის ხალხის განმათავისუფლებელი მოძრაობის პირველი ხანა უკვე დამთავრდა და დღეს ჩვენ ამ მოძრაობის მეორე ხანაში ვიმყოფებით. ამ ორ ხანას შორის, მიუხედავად იმისა, რომ იმათ სულ მცირე დრო ყოფს, დიდი განსხვავებაა. პირველ ხანაში დღევანდელ მოძრაობას არ ჰქონდა მიღებული გარკვეული სახე. საზოგადოების სხვა-და-სხვა ელემენტების, ჯგუფების თუ კლასების წარმომადგენელთა განცხადებებში თუ მოთხოვნებში ინატებოდა საერთო უკმაყოფილება არსებული ბიუროკრატიული წესწყობილების წინააღმდეგ. ყველანი თითქმის ერთხმად გაიძახოდნენ, რომ დღევანდელ პირობებში ცხოვრება აღარ შეიძლება. ეს იყო პირველი, თუმც მდგარი, მაგრამ ჯერ კიდევ გამოურკვეველი და განუსაზღვრელი პროტესტი. დიდი ხნიდან დაყრუბულ და დამუნჯებულ საზოგადოებას კეცრივ, თითქმის მოულოდნელათ მიეცა საშუალება საჯაროთ, აშკარათ და დაუფარავათ გამოეთქვა თავის გულის წადილი, თავის ნალველი და გასაჭირი; ხანგრძლივმა მონობამ, ბიუროკრატის სრულმა და განუკითხავმა ოპეკამ და მისმა სასტიკმა და უღმობელმა ზომებმა ყოველგვარი ცოცხალი აზრის, თავისუფალი სიტყვის და აზროვნების აღმოსაფხვრელათ მიმართულმა საზოგადოება დააშინა, დააბეჩავა და გაათახსირა. და თუ ასეთ საზოგადოებაშიაც შესაძლებელი შეიქნა მდგარი და ენერგიული პროტესტის გამოცხადება, არსებული წესწყობილების დაგმობა, ეს მხოლოდ იმას მოწმობს, რომ საზოგადოება აუტანელ პირობებში იყო ჩაყენებული, რომ იმას გასაქანი აღარა ქონდა: ან უნდა განეგრძო ცხოვრება ძველებურათ, რაც მის დაღუპვას მოასწავებდა, ან შეჩერებულიყო და დაეგმო ყოველივე ის, რამაც იგი ამ უფსკრულამდე მიიყვანა. როგორც ვთქვით, საზოგადოებამ ეს უკანასკნელი გზა აირჩია. ასეთი იყო საზოგადოების გამოფხიზლების პირველი ნაბიჯი, რაც დღევანდელ მოძრაობის პირველ ხანათ უნდა ჩაითვალოს. საზოგადოებამ, ანუ უკეთ რომ ვთქვათ, სხვა-და-სხვა საზოგადოებრივმა ჯგუფებმა და კლასებმა ჯერ კიდევ სრულებით არ იცოდნენ, თუ რა გამოვიდოდა, როცა ისინი უკმაყოფილებას აცხადებდნენ და დღევანდელ წესწყობილების ძირიანათ შეცვლას თხოულობდნენ. მაგრამ პირველ ციხეცხელებას უნდა ჩქარა გაველო. საზოგადოების სხვა-და-სხვა ჯგუფებსა და ელემენტებში სხვა გვარი მუშაობა უნდა დაწყებულიყო და დაიწყო კიდევ. და აი აქ გამოირკვა, რომ

გარდა ბიუროკრატიული რეჟიმისა, რომელიც ყველას სულს უხუთავს, რომელიც ყველასათვის აუტანელი შექმნილა, დღევანდელ საზოგადოებას კიდევ მეორე ნაირი სატკივარი აწუხებს. ჩვენ ვამბობთ იმ განხეთქილებაზე, იმ წინააღმდეგობაზე, რომელიც არსებობს შრომელ, მუშა ხალხსა და მუქთახორა ბურჟუა-კაპიტალისტებს შორის. მართალია, ეს განხეთქილება აქამდისაც აშკარა იყო, მაგრამ დღეს ეს კიდევ უფრო ნათელი შეიქნა. უკიდურეს კონსერვატიულ ელემენტებს რომ თავი დავანებოთ, რუსეთის ბურჟუაზიის უმდიდრესმა ნაწილმა (შიპოვისტები) ერთი მხრით და თავად-აზნაურობის უმრავლესობამ მეორე მხრით უკვე შეიმუშავეს თავისი პოლიტიკური პროგრამა, რომლითაც უარყვეს სახელმწიფო წესწყობილებაში ძირითადი ცვლილების მოხდენა და თავის თავი გამოაცხადეს თვითმპყრობელობის მომხრეებათ და დამცველებათ. რაც შეეხება ინტელიგენტთა ჯგუფებს, როგორც არიან ლიტერატორები, პროფესორები, ექიმები, ინჟინრები და სხვ., ესენი მართალია თხოულობენ დემოკრატიული ხასიათის რეფორმების მოხდენას, და უწინარეს ყოვლისა დამუქნებელი კრების მოწვევას, მაგრამ, სამწუხაროთ, ისინი ხალხთან დაშორებული არიან, თუმც იმავე დროს თავიანთ მოთხოვნებს ხალხის, უფრო ხშირათ შრომელი ხალხის, სახელით ასაღებენ. თავის-თავათ იგულისხმება, რომ ყველა ესენი უმეტესს ნაწილათ ბურჟუაზიის წარმომადგენლები და მათი იდეოლოგები არიან. ამიტომ დღეს თითქმის ყველა კრებებსა და მიტინგებზე პირველ ადგილას წამოყენებულია პოლიტიკურ თავისუფლების საკითხი და თითქმის სრულებით მიფუჩჩებულია სოციალური ხასიათის კითხვები. მხოლოდ მუშა ხალხის პროგრამაში შედის 8 საათის სამუშაო დღის შემოღება და სხვა ამავე ხასიათის მოთხოვნები.

სამწუხარო აქ ის არის, რომ მუშა ხალხს, რომელმაც წარმოშობა მთელი ეს მოძრაობა, რომელმაც შესაძლებელი გახადა, რომ დღეს რუსეთის დაბა-ქალაქებში და თითქმის სოფლებშიაც იმართება კრებები და მიტინგები, სადაც რუსეთის ბურჟუაზიის წარმომადგენლები და იდეოლოგები იმუშავენ და აცხადებენ თავიანთ პოლიტიკურ მოთხოვნებს, სრულებით ივიწყებენ და მხოლოდ სიტყვის დასაშვებელათ თუ იხსენიებენ მის სახელს. იმას არავინ კითხულობს, თუ ვინ უდგას სათავეში დღევანდელ მოძრაობას, თუ ვინ ასულდგმულებს და მატებს მას ცხოველ-მყოფელ ძალას. ერთთა-ერთი გასამართლებელი საბუთი ბურჟუაზიის იდეოლოგებს ისა აქვთ, რომ ხალხს არ ემის თავის სარგებლობა, პროლეტარიატმა არ იცის, თუ რა არგებს მას. და აი ისინი ხალხის სახელით ადგენენ სხვა-და-სხვა გეგმებს და სამოქმედო პროგრამებს. იყო დრო, როცა ხალხის სახელით მოქმედებდნენ არა თუ მარტო ბურჟუაზიის ბერალები, არამედ ქვეყნის დამღუპველ მთავრობათა წარმომადგენელნიც-კი. მაგრამ ეს დრო სამუდამოთ წავიდა. ხალხის (ჩვენ ვამბობთ მუშა ხალხზე) დღევანდელი გამოფხიზლება არ

არის შემთხვევითი; იგი აღმოცენებული და განვითარებულია დღევანდელი საზოგადოებრივ ცხოვრების ნივთიერ პირობებში. თავისი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლათ მუშა ხალხი იბრძოდა წინეთაც, როგორც მონობის, ისე ბატონ-ყმობის დროსაც. მაგრამ ეს ბრძოლა არ იყო დამყარებული თავის-თავის მდგომარეობას შეგნებაზე; იმას არ ჰქონდა მიზნათ საზოგადოების სხვა-და-სხვა წოდებებით და კლასებით დაყოფის მოსპობა: ეს ასე იყო იმიტომ, რომ ამის განსახორციელებლათ არ არსებობდნენ ნივთიერი პირობები. მხოლოდ მას შემდეგ რაც თანამედროვე კაპიტალისტურმა წარმოებამ თან-და-თან გამოაცალა ხალხის უმრავლესობას წარმოების იარაღები, რომლებშიაც მიწას უპირველესი ალაგი უჭირავს, და წინანდელ დაქსაქსულ და გაფანტულ მუშებს თავი მოუყარა დიდ სამრეწველო და სააღებ-მიცემო ცენტრებში, მხოლოდ მაშინ ჩაიყარა საძირკველი მთელი მუშა ხალხის შეერთებისა და პოლიტიკური და ეკონომიური მონობისაგან განთავისუფლებისა და საერთო საზოგადოების კლასებით დაყოფის მოსპობისა. ხალხის კეთილის-ყოველთვის იყვენ, რომელთაც მართლაც სურდათ ხალხს ხსნა ტანჯვისა და გაჭირვებისაგან, რისთვისაც ისინი თხოულობდნენ სხვა-და-სხვა რეფორმების მოხდენას, მაგრამ ისინი არსებული წესწყობილების ფარგლიდან არ გამოდიოდნენ. ისინი დარწმუნებული იყვნენ, რომ დღევანდელი ბურჟუაზიული წესწყობილების შეუცვლელათაც შესაძლებელია მუშა ხალხს მიენიჭოს კეთილდღეობა და დაფარულ იქნას ყოველგვარი დაზავებისა და შევიწროებისაგან, მაგრამ ასეთი ფიქრი მარტო ოცნება გამოდგა. მუშა ხალხის მდგომარეობა, რაც დრო გადიოდა, სულ უფრო და უფრო მწვავედებოდა და უარესდებოდა. მას ვერ მშველოდნენ ვერც რეფორმები და ვერც მისი კეთილის-ყოველები. მაგრამ ასე ყოფნა, სამუდამოთ ამ მდგომარეობაში დარჩენა, შეუძლებელი იყო. თუ მართლა ქეშმარიტება და სიმართლე მარტო ოცნება არ არის, თუ ოდესმე ეს დიდებული მცნებანი უნდა განხორციელდებოდა იყო დედაიწაზე, იმ შემთხვევაში საზოგადოების უმრავლესობა, მუშა ხალხი, უნდა განთავსდებოდა მუშა ხალხის მუდმივი ტანჯვისა და შევიწროებისაგან. მაგრამ როგორ მოხდებოდა ეს? ნუ თუ მუშა ხალხს დაიხსნიდნენ შევიწროებისაგან ისინი, ვინც მისი ოფლით სუქდებიან? ან შეიძლება მუშა ხალხს შეველა ისე თავისთავათ მოველინებოდა? რასაკვირველია, რომ არც ერთი მოხდებოდა და არც მეორე. მაშ რა გზით, რა საშუალებით უნდა მოხდარიყო მუშა ხალხის განთავისუფლება? ამის საშუალება თვით მუშა ხალხს ეჭირა ხელში. ეს იყო თავისი კლასიური მდგომარეობის შეგნება და ამ მიზნით მთელი მშრომელ ხალხის გაერთიანება მთელი დღევანდელი ბურჟუაზიული წესწყობილების დასაპობათ. ამაზე დამყარდა მარქსის სოციალისტური მოძღვრება, რომელიც თავის დროის ქვეშ იკრებს მთელი ქვეყნის მუშა ხალხს, აგროვებს ძალას, რომ ბოლო მოუღოს დღევანდელ წესწყობილებას, რომელიც დამყარებულია კერძო საკუთრებაზე და დაქირავებულ შრომაზე.

ამ ნაირათ მუშა ხალხის მსხნელი მისი განმათავისუფლებელი უნდა შეიქნეს თვით მუშათა კლასი. ეს როლი არ შეიძლება მან სხვას დააკისროს. მუშა ხალხის მოძრაობა მხოლოდ ამიტომ არის ძლიერი, ამიტომ არის იგი თავზარ-დამცემი ყველა იმათთვის, ვინც მისი ოფლით ცხოვრობს, ვინც მისი სისხლით იკვებება.

მაგრამ აშკარაა, რომ რუსეთის მშრომელი ხალხი ერთი დაკვრით დღეს ვერ განთავისუფლდება პოლიტიკურ და სოციალურ მონობისაგან. ჯერ იგი უნდა განთავისუფლდეს პო-

ლიტიკურათ. მაგრამ პოლიტიკური თავისუფლება მარტო მისთვის როდია დღეს საქარო, მარტო მის მისწრაფებას როდი შეადგენს. პოლიტიკური თავისუფლება საქაროა აგრეთვე ბურჟუაზიისათვისაც. მაგრამ მაშინ როცა პროლეტარიატი სისხლსა დროის ამის მოსაპობლათ, ბურჟუაზია მხოლოდ მიტინგებს და კრებებს მართავს, და კამათობს იმაზე თუ როგორ ისარგებლონ მომავალ დამფუძნებელ კრებაში საარჩევანო უფლებით, ან როგორ უნდა იქნენ არჩეული იქ ხალხის წარმომადგენლები. ერა და იმავე დროს სასაკულოცა და სამწუხაროც არის ასეთი გარემოება: მუშა ხალხმა გამოაწვია, შექნა დღევანდელი განათავისუფლებული მოძრაობა, და იმავე დროს ბურჟუაზიის წარმომადგენლები კრებებს მართავენ და თათბირობენ, მიუკეთ თუ არა ხალხს უფლება მონაწილეობის მიღებისა დამფუძნებელ კრებაში. აი როგორ უყურებენ ისინი ხალხს.

ფ. მახარაძე.

ო მის ა მ ბ ე ბ ი .

დიდი ხანია ჩვენს გაზეთში ომის შესახებ არაფერი დაწერილა და ეს იმიტომ, რომ დიდი ხანია ომის ველზე ყურადღების ღირსი არაფერი მომხდარა. ესეც არ იყოს შორეულ აღმოსავლეთის ომმა თითქმის დაჰკარგა თავისი მნიშვნელობა: ყხლა ისე გაფაციკვებთ აღარავინ კათხულოვს კუროკია და ტოგოს ამბებს, როგორც ეს ამ ნახევარ წლის წინათ იყო; მიზეზი ყველასათვის ცხადია: რუსეთის შანაური ცხოვრება იმდენათ გამოიცვალა, იმდენათ გადასხვაფერდა, რომ უყურებ და ვერა სცნობ, ნუ თუ ეს ის რუსეთია, რომელიც ამ ერთი წლის წინათ ასე ბნელი და უსიცოცხლო იყო, ნუ თუ ეს სოფლები, ეს ამოძრავებული ხალხი ის ხალხია, რომელიც ამ ერთი წლის წინათ მთავრობის ბურჯს წარმოადგენდა? დიან. ეს იგივე რუსეთია, მაგრამ გაღვიძებული და აზრით განახლებული? ეს იგივე რუსეთია, რუსეთი ბრძოლის ფეხზე დამდგარი, მაგრამ არა იაპონიის დასამარცხებლათ, არამედ თავისი თავის განსაზავისუფლებლათ? ეს იგივე ხალხია, მაგრამ არა ურცხვი მთავრობის საშველათ ამდგარი, არამედ მას დასანგრევათ და საკუთარი უფლების ასადგენათ დღეს ბრძოლა, თითონ რუსეთში; დღეს იბრძვას რუსის ხალხი და რუსის მთავრობა, დღეს ერთმანეთს ებრძვიან რუსეთის ბნელი და ნათელი ძალები.

და აი ამ დიდებულ სურათის წინაშე უნებლიეთ გარგავს ელფერს შორეულ აღმოსავლეთის საშინელი სახე. მართალია რუსეთის შინაურ საქმეთა მიუძინარეობასთან მჭიდრო კავშირი აქვს რუსთა მხედრობის გამარჯვება — დამარცხებას, მაგრამ რუსეთის ხალხის საქმე აქ რუსეთისავე ქალაქის ქუჩებში გადასწყდება და არა მანჯურიის მინდვრებში ან იაპონიის ზღვაში.

(ს. ო.)

ს ხ ვ ა და ს ხ ვ ა ა მ ბ ე ბ ი .

22 აპრილს ქალაქის გამგეობის დარბაზში უსახელო საზოგადოების მეთვალყურე კომისიას კრება ჰქონდა. კრებამ მოისმინა ის საჩივარი, რომ, ეს მეთვალყურე უსახელო საზოგადოება არაფერს ღონობს მოძრაობის დასაწყნარებათო. კრებამ, კანონთა მე-1358 მუხლის ძალით, უსახელო საზოგადოება დამნაშავეთა სცნო: საზოგადოება მხოლოდ მაშინ იქნებოდა მართალი, თუ მას მოსამსახურებთან კანონიერი ხელშეკრულება ექნებოდა. კომისიამ დაადგინა: რადგანაც,

ქალაქთან ხელშეკრულობის ძალით, თითო ახალ ლიანდაგზე მოძრაობის შეჩერებისათვის უსახელო საზოგადოებამ დღეში 200 მანათი ჯარიმა უნდა იხადოს და ასეთ ახალ ლიანდაგათ კი სულ მთელი გზა უნდა ჩაითვალოს, იმ მოსაზრებით, რომ საზოგადოთ ელექტრონის მოძრაობა ახალი საქმეა, გადახდეს საზოგადოებას დღეში 1800 მანეთი ჯარიმა, იმ დღიდან და წყებულნი, ვიდრე ელექტრონის ტრამვაი მოძრაობას არ დაიწყებს. დღემდის ეს ჯარიმა ოცი ათას მანათს შეადგენს.

ს. ცხინვალიდან გვატყობინებენ რომ დღიური მუშები, რომლებიც ახლო-მახლო სოფლებიდან ჩამოდინან და ვაჭართა და მემამულეთა ვენახებში მუშაობენ, გაიფიცნენ და დღიურ ფასის მომატებას თხოულობენო.

23 აპრილს, კიდევ ჩამოვიდა 50 კაცი თურქესტანის სარკინისგზო სამხედრო ბატალიონისა. ეს ბრიგადაც დებოებში გაანაწილეს.

ამ დღეებში, დაბა ბორჯომში, გამოურკვეველ მიზეზებისა გამო, ცეცხლი გასჩენია მის იმპერატორებით უმაღლესობის დიდი მთავრის მიხედვლ ნიკოლოზის ძის თივის ფარდულს და სულ გადაბზგულა.

როგორც დუშეთის მაზრიდან იტყობინებინან, სოფლებს მუხრანს, ძალისს, მჭადიჯვარსა და წილკანში გზებეკსია აუხსნიათ, ჯარი თავის ხარჯით იკვებება.

ბორჩალოს მაზრის სამრევლო სკოლებში, გლახთა მოძრაობას გამო, შეწყვეტილია სწავლა.

ქუთაისში მოწვეული მასწავლებელთა კრება, როგორც გაზეთში იუწყებიან, აღარ შესდგა.

ბათუმიდან იუწყებიან: გენერალ-გუბერმატორის მიერ გამოქვეყნებულ, დადგენილებათა თანახმით მკვლელობის, დაქრის, და ამ დანაშაულთა განზრახვის შესახებ საქმეები, თუ ისინი ჩადენილია თანამდებობის აღმასრულებელთა წინააღმდეგ და ეგრეთვე დაწვის, გაძარცვის და მთავრობისთვის წინააღმდეგობის გაწევის საქმეები გადაეცემა სამხედრო სასამართლოს, რომელიც სიკვდილით დასჯის დამნაშავეთ.

ეკლესიებში და საზოგადო კრებებში წესრიგის დამრღვევთ კი გუბერნატორი დასჯის.

28 აპრილს ქ. ნიჟნი-ნოვგოროდში შვა ლამისას ქუჩაში მოუკლავთ ეანდარმთა პოლკოვნიკი გრემენი, დამკველ განკუთვნილების უფროსი. პოლკოვნიკი თეატრიდან შინ მოდიოდა. მკვლელი დაიჭირეს. დაჭრილია მძიმეთ ერთი ლამის დარაჯი.

29 აპრილს რუსეთის სააგენტომ გვაუწყა, რომ ერთობში (ვოლრის გუბერნია) დიდი ხანია იყო გავრცელებული ხმები აღდგომას ებრაელებს აკლებას უპირობენო, მაგრამ სარწმუნოთ არ მიანდათ. აკლების პირველი საბაბი შეიქნა ებრაელების და გლეხების შეტაკება სოფელ პსიბს. ვნების კვირაში ებრაელები გასულან სასიეროთ ქალაქ გარეთ და გაუფლით გლეხების ნათესი მინდვრები. გლეხებს ტუკებით გამოურეკიათ ებრაელები და მათგან რამდენიმე დაუჭრიათ კიდევ აკლება დაიწყა შაბათს პავლაგოვის უბანში, მაგრამ მოს-

წავლენ ახალგაზღვრების, პოლიციის და ჯარის ჩარევამ შეაჩერა და მხოლოთ რამდენიმე სახლი აიკლეს. დაქრეს რამდენიმე ქრისტიანი და ებრაელი, ზოგი რევოლვერის ტყვიით. ზოგიც ქვებით და ტუკებით. კვირას არეულობა ძლიერ გავრცელდა; როგორც ქალაქის განაპირა ადგილებში ისე შუა გულ ქალაქშიაც ხულიგანები მოქმედებდნენ ტუკებით და ქვებით. ებრაელები რევოლვერს ესროდნენ. საბედნიეროთ ქალაქში არ შემოუშვეს ახლობელ სოფლების გლეხები, რომელთა მთელი ბრბოები მოეშურებოდა ამკლებთა დასახმარებლათ. გუშინ ქალაქის მართვის უფლება გადაეცა გარნიზონის უფროსს, რომელმაც გამოუცხადა ხალხს, რომ შეუბრალეבלათ იხმარს იარაღს არეულობის ჩასაქრობათ. ამ ზომამ სასურველი გავლენა იქონია, ქალაქი მშვიდდება. მოვიდა დრაგუნთა ორი ესკადრონი. დღეს დაასაფლავეს არეულობის მსხვერპლათ გამხდარნი; პროკესიას ჯარი მოყვებოდა. მეოთხე დღეა ქალაქში სიცოცხლე შეწყვეტილია, მაღაზიები დახურულია. ორი დღის განმავლობაში უსაქიროესი საგნების და სურსათის შოვნაც არ შეიძლებოდა. საზოგადოთ ეს არეულობა გამოურკვეველი და საოცარია. გამოძიება სწარმოებს.

10 აპრილს ყვარელში მოკლეს ხალხის მიერ ამორჩეული დებუტატი ბურკაძე.

თურქესტანის სამხედრო ბრიგადა მემანქანეთა და მათ თანაშემწეთა, რომელიც ამ დღეებში ჩამოვიდა თბილისში, ასე დაანაწილეს: ბათუმში გაიგზავნა 2 კაცი, სამტრედიაში—4, ხაშურში—4, თფილისში—17, გენჯაში—7, ბაქოში—10 და გუმბრში—6.

ს. მუხრანში (ტფილ. მაზრა) ამას წინად 50 ყაზახი გაიგზავნა და იქვე დაბანაკდა.

ქალაქ კავკასიის—სტავროპოლში შეიპყრეს სპარსეთის ქვეშევრდომი სამი სომეხი, რომელთაც 2150 პატრონა აღმოაჩნდა.

კ ო რ რ ე ს პ ო ნ დ ე ნ ე ი ა

შიგნით კახეთი. ამ ცოტა ხანში თბილისიდან ჩამოსულ იყო ს. წინანდელის მუშაბუფე თავადი ზ. ჭავჭავაძე, რომელიც, როგორც ამბობდნენ, მთავრობას გამოეკეცავნა აჭაურ გლეხთა მოძრაობის მიზეზთა გამოსაძიებლათ. 9 აპრილს თავადმა დაიბარა წინანდელის მამასახლისი; მამასახლისმა შემდეგი მასუხი შემოუთვალა: მე მამასახლისი ადარა ვარ, ჯაჭვი ამხსნეს და აბა რიდასთვის გიხსლათო. ამის შემდეგ დაბარებულ იქნენ „ჯახეთის თავნი“; რომელთა სია წინანდელე წარედგინათ თ. ჭავ—ს., მაგრამ მათაც უარი განუცხადეს ცალკე მოლაპარაკებაზედ, — თუ გნებავთ გამოძახდით ხალხთან და რაც სათქმელიც აქვთ ერთად მოგისმენთო. 10 აპრილს, დილის 11 საათზედ შეუარა თავადმა ს. წინანდელის ოთხ სოფლის გლეხობა: ქვემო-ზედაძინას, ბუშთისას, ვანქისას და წინანდლის, და შემდეგ სიტყვებით მიმართა მათ: მე უფველ წლივ დიდ-მარხვაში დაგვარებთ ხელმე ხაზიარებლად აქ, ჩემ სოფელში; აი წელსაც გამოგვგზავნე ჩვეულებებისაგან, მარა ჯობდა, რომ სულ არ მოვსულიყავ, რადგანაც არა სასურველი ამბები დამხვდა. მე არ მიხდა იმის თქმა, რომ მავიარეს თქვენი მოძრაობა, — ვიცი არა ხართ კარგ მდგომარეობაში, თსოფლობთ ცხოვრების გაუმჯობესებას, მაგრამ ამის მისაღწევათ ძალიან ცუდ ზომებს ხმარობთ, როგორც, მაგალ: აზიების გადაჭრა, ტყეების კაფუვა, დაწვა წართმევა და სხვა. მოდი-

მუშები ვერ ურიგდებიან იმ აზრს, რომ საჭიროა ქსენონის თან და თანური გაუმჯობესება, როგორც ჰიგიენურის მხრით, აგრეთვე სხვა და სხვა საჭირო ნივთთა და იარაღთა შექმნით. მიუხედავად ამისა ქალაქის მუშები ერთხელ გადაწყვეტილ ბიუჯეტს არც უკლებენ და არც უმატებენ: ექიმის წელიწადში 600 მ., შენობის ქირა 240 მ., წამლების და სხვა საჭირო მასალები 100—120 მ., ფერშალს 360 მ., სტრორეს 150 მ. ისე რომ ქალაქი ხარჯავს ამ დიდად საჭირო საქმეზე არა უმეტესს 1300—1500 მანეთს. აქედან 720 მ. (60 მ. თვეში) შემოსდის ქალაქს ავთომოფთა გაშინჯვის ფასით. (თითო გაშინჯვაში 30 კ.) ასე რომ ხანგადახან იმისა, რასაც ხარჯავს ქალაქი ქსენონზე, უკანვე იბრუნებს. თუ ყოველ წელიურ ბიუჯეტს ქალაქი ვერ გადაიდებდა, საჭირო იყო გასაშინჯავთ შემოსული ფული მანინ ქსენონის გასაუმჯობესებლად გადაეღო, მაგრამ არა, ამას არ შეგებობან, ალბათ იმიტომ რომ ქსენონს მუშტრის თვალთ უტყურობა და რაღა გასაკვირია, როცა ის სარცად მდგომარეობაშია დღეს. ამ დღეებში დავათვლიერე ეს ქსენონი; ავთომოფთათვის (ორივე სქესისა) დანიშნულია ორი ოთახი, ერთ ოთახში ორი დაჭრილი ადამიანი წევს (ყოფილან ბევრი, მაგრამ გაწერილან) ერთი მათგანი, მარჯობა, მისხვერზლია 14 მარტს გორში მომხდარ ზოლიციურ ძაღმომკობისა, როცა უიარაღო მანიფესტანტებს ბოქაული ავლიშვილის ბრძანებით სავლადებმა თოფები დაუშინეს. ამ ჭაბუკს ორი ტყვია ერთ ფეხში აქვს მოხვედრილი და ერთიც მუდრეში, ვერც ერთი ჯერ ვერ ამოუღიათ. მორე, მამულაშვილი, მისხვერზლია იმავე ზოლიციური თავკასულაობისა, რომელიც 3 მარტს მოხდა სოფელ ქვენათოცაში (ქართლი), ამას წელში მოხვედრია ტყვია და იმისთვისაც ვერ ამოუღიათ. ავადმყოფთა ღოგინი ერთობ ჭუჭყიანია, სარცლების შესახებ ნუღა მკითხავთ... ავადმყოფები გვიან თივით გატენილ ჭუჭყიან ტომრებზე და რაღაც ბალიშების მსგავსი უღვეთ თავჭეპში. ისღინ თვეში 15 მანეთს. ქალაქის მუშები სულის გაცემაზე ყოფილან და როგორც ავადმყოფებმა გადმომტეს, დიდმარხვაში ღობითი კვებავდენ თურმე ავადმყოფებს. ექიმის თანამდებობა მანონის ექიმისთვის მოუღვიათ ზურგზედ მიუხედავად იმისა, რომ ამ ვაჟბატონს ისედაც ბევრი საქმეები აქვს, ეგ მორე თანამდებობაც უკისრია. მაგრამ, რატომაც არ უნდა ეკისრნა, როცა ვადლებულეპას ვი არასა თხოვენ და 600 მ. მუქთი ფული ჯიბეში ჩაუხრიალდებთ. ფერშალი მარწმუნებდა, რომ ექიმი ყოველ დღე მოდის და ხახულაობს ავადმყოფებს, ავადმყოფები კი ამბობდენ ორ კვირაში ერთხელ შემობივდავს ექიმი ხელმეო და როდესაც ერთმა ჩვენგანმა რაღაცაზე შესხივდა ექიმს, უკანასკნელმა თურმე ასე უნახუნა: „тебѣ лучше сидѣть въ Метехи, чѣмъ здѣсь“-ო. მამ ვინ დებულაბს ყოველდღე ავადმყოფებს ოკითხავთ. ვინა და ფერშალი, რომელიც ფერშალიცაა. ექიმიც, აფთიაქრიც, დონტაქარიც (хирургъ), ეკონომიცი და სხვა და სხვა. ქსენონს ზირველათ საკუთარი ექიმი უავდა, მაგრამ როდესაც ის წასულა, ვითომ სხვებს არავის ეკისროს ეგ თანამდებობა და „მადლის“ გულისთვის მანონის ექიმი ბ-ნი მიხაილოვი დათანხმებულა. მართალია 600 მ. ჯამაგირი ცოტაა ექიმისთვის, მაგრამ თუ რომ მომატებას ვერ მოახერხებდა ქალაქი, გასეთებში მანინ უნდა გამოეცხადებია და ვინ იცის, როგორც ზირველათ, ესლაც აღმოჩენილიყო ექიმი, რომელიც დათანხმებულა ამ ჯამაგირზე, იმ იმდით, რასაკვირველია, რომ დანახინს ზრატკით შეივსებდა. განა ცოტანი არიან ისეთნი, რომელნიც მხოლოდ ზრატკით ცხოვრობენ?

ცოტა რამ აქაურ მეფთიაქებზედაც უნდა მოგახსენოთ. ეს ვაჟბატონი ყოველ დონისძიებს ხმარის, რათა „მუშაობა“ ბევრი იყოს აფთიაქში, რომლის მოაჯარადრეთ თითონ გამხდარა, ამას გარდა ექიმთაც მოაქვს თავი და სწორეთ საზიზღრებას, როცა ეს მატყუარა ესკულაში შედიურათ შეივანს ხელმე ოთახში და სხვა და სხვა „სენსებს“ გადადის ავადმყოფის თავზე, ვითომ

და გაშინჯვის სანით. სმინათ გააცნობთ აგრეთვე მისცხვერზლია ამა და ამ ექიმის წამაღმა არ გარკოს, მამინ ჩემთან მოდიოდა, და მის გამყოფილებას საზღვარი არა აქვს, როცა ეს ვაჟბატონი „მსუქან მსუქან“ „რეცეპტებს“ უწევს ხელმე, როგორც თითონ უთქვამს, ავთომოფთებს. მორე საშუალებით ფულების დასარცნლავათ ისიც მიანხია თურმე ამ ვაჟბატონს, რომ ზოგიერთ ექიმებს განზრას უგზავნის ავთომოფთებს, უეჭველათ ამა და ამ ექიმთან წადი, რომლისგანაც სამიტიეროთ მსუქან რეცეპტს დებულაბს. შესამე საშუალებათ ის მიანხია, რომ რომელიმე ექიმის ცოლშიდის, უფრო კი ბავშვებს გიფანქობით უგზავნის თურმე კონფეტებს, რათა ამათმა მამებმა „კარგი“ რეცეპტები უგზავნენ.

ამ ბეურ ქალაქში ერთი დირს შესანიშნავი ზირი კიდევ იკულევა. ეს განლავსთ ერთი ყოფილი ზედაგოგი, რომელიც დღეს მთელი გორის სალახარაკო საგნათ გამხდარა; ამ ვაჟბატონმა ჯერ კიდევ მასწავლებლობის დრეს გაითქვა სახელი თავისი გარყვნილი ყოფა ქცევით, მანა მხლავი საზოგადოება თითქმის ყურადღებასაც არ აქცევდა მას.—საქმე იმაშია, რომ სასიქადულა ზედაგოგი ფიზიკურათ ხრწნიდა თავის მოწოდებებს და მიუხედავად ასეთი გარყვნილების და გათასირებისა, ახეინათ განაგრძობდა თავის „მოღვაწეობას“. ერთხელ საქმე, ასე გაშინჯეთ, გამოძიებამდისაც მისულა; ჩვენ დრის ზედაგოგს მოუხერხებია საქმის ჩაფუხჩენა და ვითომ ზინათლათ გამოსულა. ამ ბოლო დრეს კი ბედმა უმუხთლად ზნეობა დაცემულ ვაჟბატონს და მკონი მასეს ვეღარ ასდღეს. მას ბრალდება და უმტიციდება იგივე საზიზღარი დანაშაული, რომელიც ჩაუდენია მას თავის შეგირდთან. იმედა, ეს გამჩენილი „მოღვაწე“ თავის „მოღვაწეობის“ შესაფერ ჯილდოს დაიმსახურებს.

ესლ ვიკითხთ, როგორ ეკებება გორის „საზოგადოება“ ამ გვარ ზირს? მიუხედავად იმისა, რომ ვეღვა გაძინის გულში: „აი საზიზღარ, აი საციმბირო“, როცა შეხვდებიან მას, „საქროს გაუმარჯოსო“, და ოჯახშიაც ეხატეებიან. ბ-ნი ზაქრო კი იმ კადნიერებადის მისულა, რომ ქალაქის თავათ თავის თავის არჩევსაც კი ღამობდა; ამბობენ ბევრი მომხრენიც უავდა. ასეთთა გორის ოფიციალური საზოგადოება, რომელიც ამ გვარ ზირებს ხელს აფარებს და თავზედაც იჯენს.

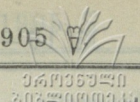
ვათაჟებ ამ წერილს ახალი ამბავით, ომელიც თითქმის ერთი კვირას რაც მოხდა, მაგრამ გასეთებში მანინ ჯერ არ ყოფილა დაბეჭდილი.

ამ ერთი კვირის წინათ აქ ფეხში დასტრეს ზოლიციის მოხელე, რომელსაც ჯამუშობას აბრალდებენ, ჩილოცი, რომლის დამტრელს ზოლიცია დაქტებს, ჩიკაიქს თავის სახლში ექიმობენ; ამბობენ ფეხი წაუხდება.

Ignotus.

ყარსის ოლქი. წინა წერილში გაძნეთ, რომ ს. ჩახმანის მტროფრებ მალაქნებმა უარი განაცხადეს გადასახადის მიტემაზე. ესლა კი ჩახმანელებსა და ს. სალიმის მალაქნებს (სალიმი მდებარეობს ყარსიდან 25 ვერსზე, ს. სარეამიში მიმავალ გზატკეცილის ზინათ) გადაუწყვეტათ, მიატოვონ ყარსის ოლქი და ამერიკაში გადასახლდენ.

ეს ამბავი მთავრობას არ ეტანება (ამაშიაც ზოტესტი დანიანა) და მიხეზის გამოსაკვლევათ მოხელე გავზავნა. მის შეკითხვაზე, რისთვის მიდინართ, გამოვიდა ერთი მოხურე მალაქანი და მიუგო: თქვენ მოგესხენებათ, საკუთარი მიწა არ გვაქს, სახელმწიფო მიწებს რომ ვიღებთ და ვმუშაობთ, იმდენი მოსავალი არ მოდის, რომ საარსებო მოთხოვნილება დავაკმაყოფილოთ, იმდენი გადასახადები გვაქვს შეწერილი მიწაზე, სახლზე, თუ საქონელზე, რომ მთელი ჩვენი შრომა თქვენ მიიქციეთ გადასახადში და ჩვენი ოჯახი კი გამწარებულა, შიმშილს, სიცივეს მოთმინებით ვიტანდით და ვიტანთ. ვინ არის ჩვენი გამკითხვა? — არავინ, ისევე ჩვენ... როცა

გადასასადის აკრების დრო ახლოვდება—საშველს ადარ გვაძლევენ, არ კითხულობენ გვაქ რამე თუ არა—საქანელი მიეკავთ (როგორც 27 მარტს ეარსში მორეკის ტრავით გასაუიდათ 50 სუდი სა-ქანელი, მარა—არავინ იუიდა!) ზირუტევებათ გავლიან უდი-ერთ გვეზურებთან. ასეთ ზირებებში აქ ცხოვრება ადარ შეგვიძლია, დღეს გადავწყვიტეთ ამერიკას ვესტუმროთ, დარწმუნებული ვართ, ამერიკა არ გვიადეინაცვლებს და ჩვენი ცხოვრება იქ უკეთ მოეწე-ეობს. ასე აუხსნეს თავისი მდგომარეობა მთავრობას მაღაყნებმა და ცრატა ხნის შემდეგ ამერიკისკენ იბრუნებენ ზირს.

ს. სარეამიშის ახლო რი სოფელი მდებარეობს: ს. ადი-სოფი და ს. ამაში. ზირველში ცხოვრობენ ბერძნები (100 კამ-ღზე მეტი), მეორეში—ოსები (40 კამღი). 8 აზრილს ვიდაცამ ამაშელეებს წერილი ჩაუგდო რუსული ასოებით, თათრულ ენაზე დაწერილი, რომელშიაც აფრთხილებდა ოსებს და ადი-სოფიელებს რომ 10 აზრილ სომხები, სომხის ჯანთალები (თავზე ხელაღებუ-ლები) თქვენ ამოწვევტას ემზადებიან და თქვენც მოემზადეთო. კიდევ გაფრთხილებთ (ასე თავლებოდა წერილი) დაიწება თქვენი სოცია-ლუტა, როგორც ბაქში იყო... ძნელი წარმოსადგენია ის ზანიკა, რომელიც დაატუდა ადი-სოფი—ამაშელეებს, საერთო შიშმა მოიწო მცხოვრებნი და წერილით ხელში სარეამიშს მიაშურეს, სა-დაც მეტი სომხობა ცხოვრობს და წერილი გადასცეს. სომხები შე-წუსდენ, გაბრაზდენ... ჩვენ რა გვაქ ერთმანეთში საჩხუბარი? ჩვენ ხომ ძმები ვართ? დღეს ეველა უნდა შევერთდეთ საერთო ბრძოლი-სათვის და... კიდევ არიან ისეთები, რომელთაც სურთ ჩვენ შორის შური-მტრობა ჩამოაგდონ?.. მათ ადი-სოფი—ამაშლაში აფრინეს კაცები და დაამშვიდეს მცხოვრებლები.

შიში მაინც აუტანელი იყო. მარა ათმა აზრილმა მოვიდობი-ანათ ჩაიარა. შეუდგენ წერილის და მტრის ძებნას, მარა იზოვეს თუ არა—არ ვიცი, ის კი ცხადია, რომ დღეს სომხები, ოსი, ბერძენი ერთმანეთს შიშით შესტყერაან და გაფრთხილებული არიან. ვინ არის ძმათა სისხლს დაღვრის მსურველი? ჩემი აზრით ესენი ბაქს დრამის ინციტატროთა ახლო ნათესავი უნდა იყვნ. ესეც მალე გამომეღაფნდება“.

დ. ქარცივაძე.

ქსნის ხეობა (დუშეთის მახრ). ჩვენმა ხეობამაც გამოიღვი-ძა. ფეს და ფეს მისდგეს საერთო კლესთა მოძრაობას; მთელი ხეობა, მეტადრე ახლოგარის საზოგადოება კარდა თვით ახლოგარ-ისა ერთ სულათ გადაიქცა.

— გაუმარჯოს ერთობას, გაუმარჯოს თავისუფლებას—ეს და გაისმის სოფლად.

დღითი დღე მოძრაობა ძლიერდება, მოთხრონილება ფართო-დება, უკმაყოფილება ცხადდება, ეველა თავის სატეივარს გაიძახის. ეს უკანასკნელი იყო მიზეზი, რომ ზირველ ხანში გამოურეკველი იყო სახე მოძრაობისა; დღეს კი ეველა ცალ-ცალკე სატეივარმა ერთათ მოიუარა თავი და წამოაყენა წინ რი უმთავრესი გარემოება: ა) უკმაყოფილება მეტატრეხე და ბ) დღევანდელ წესწობილებაზე.

— მეტატრეხებმა ამოგვხადეს სული, გვაულებდენ მუსრს და ესლან არ იშლიან. უწინ ჩვენ ცრლშვილსაც ესაუთრებოდენ, კაღო-ში გვიბამდენ, ძაღლებზედ გვცვლიდენ. ესლა კერას გვიმტრე-ვენ, თავ-შესაფარ ადგასაც თვითონ ჩემუდობენ. როგორც წინათ იყვენ მართლები, ისე დღეს არიან.. თურმე დაუბრიოვებივართ და სამართალიც ამაშია!.

— აბა რა უნდა გააწყო, ვის უნდა შესწიფო—ბატონზე ინივლებ, მაინც შენა ხარ დამნაშავე, ვაჭარზე,—ისეუ შენ, დღველზე მაინც შენ, მოსამართლეზე—იქ ტეავსაც გაგვადობენ, გადასა-ხადზე ვიტევით რასმე და მეტი რისხვა ადარ გვიანდა. აბა სად არის აქ კანონი, სამართალი, როგორდა უნდა წადგას გლეხმა კაცმა ფეხი წინ!..

— აბა ვის რაში ეტეობა ჩვენი ზატრონობა, ამდები ხანია მუსრი გვეკლება, ჩვენ გვატეავენ, ჩვენ სისხლსა სვამს.. რომ გულ შემატეივარი გვევანდეს, განა ესე ვიქნებით. ენის კანძრევის ნება არა გვაქვს! რომელი ერთი ავიტანათ! ეველა ჩვენი უფროსია, ჩათარც კი ჩვენი მბრძანებელია!..

— ეს ამოდენა ხანია მალაზიის ფულს გვართმევენ, როცა გაგიკირ-დებათ, მოგხმარდებათო. რა ვიცი, მუდამ წელიწადს თითქმის შიშოლი არ აგვცდება, ქვა იწვის ჩვენის ცოდვითა და ჩვენ მიცემულ ფულსაც კი არ გვახმარებენ. ამაზე მეტი აბუჩად ავლებს!.. ბეგარაა და ლამის თავიანთ ბოსლებიც ბეგრით აწმენდინონ!.

— ტყუილია, შვილოსან, სხვისგან შევლას ნუ გამოველით. ქათა-მი მელასთან ღრეჯით ვერას გააწყობს. დავგრჩენია ჩვენ თავს ჩვენვე ვუბატრონოთ. მე ვხედამ სხვები, ჩვენი უფროსები ფუფუნებაში არიან, სიამონებენ, როცა ჩვენ მშიერ მუცელს ვალასლასებთ. ჩვენ თურმე საწველ ფურებათ ვლომებივართ!..

გაისმის ირგვლივ ამისთანა ხმები. ამის შემდეგ ცხადია, რათ მოსპო ხალხმა ყოველივე კავშირი სასამართლოსთან, სხვა მოხელეებთან და ყველა ერთ ხმათ გაიძიხის, ან სიკვდილი, ან ადამიანური სიცოც-ხლეო...

ღროებით როგორც სხვაგან, აქაც დაიარსეს თავიანთი სასამარ-თლო. ერთს, ან რამდენიმე სოფელს არჩეული ჰყავს თორმეტი კაცი, რომლებიც ასამართლებენ ურთიერთ შორის ატეხილ უთანხმოებას.

— საღლაა ჩვენში ან ჩხუბი, ან ქურდობა, როგორც ღარიდგან წყალი გადაუგდო, ისე გადავარდა, ან სად ვიყავით აქამდისინაცო!— სიამაყით გაძლევენ პასუხს.

ესეთია აწმყო სურათი ქსნის ხეობისა, განსაკუთრებით, ახალგო-რის საზოგადოებისა. ხელი ხელ ჩაკიდებულნი ერთხმათ გაიძა-ხიან ერთობას და მოუთმენლათ გულის ფანცქალით იხედებიან მომავ-ლისაკენ. აქვე შეენიშნავთ, რომ ეს საზოგადოება შეიცავს ათზე მეტს სოფელს, რომელთა მცხოვრებნი არ აღემატება ათას კომლს. ამათში ღროებით ვალდებულნი 780 მომლამდეა, სახელმწიფო 44 და ხიზანი 40.; დანარჩენს შეადგენს მესაკუთრენი, რომელნიც გარდა მცირე ნაწილისა სახლობენ სოფ. ახალგორში, მისდევენ ვაჭრობას, აი მიზნებიც. რატომ არ უერთდება ახალგორი საერთო მოძრაობას.

ვინა ვარ.

ქვემო-იმერეთი. ქვემო-იმერეთის გლენკაცობა ოპოზიციაში ჩაუღდა დღევანდელ წესწობილებას და უპირველესათ ყოვლისა მოითხოვა მისი დამლუველი, გამალატაკებელი პირდაპირი და არა პირდაპირი გადასახადების მოსპობა. ს.ს. კუხში, გუბში, დანიო-ში, კულაში, მანავხოქში, დედალოურში, ჩუნეში, გვაბში, საწუ-ლუტიძოში, ივანდიში, კონტუატში, ქვიტირში, გვაზოურში, კა-კანში, გორ-მალალაში, მალლაკში, ეწერში (ქვემო იმერეთის სოფ-ლები) გლენ-კაცობამ გადაჭრილი უარი განუტხადეს სამღვდლოე-ბას დრამის ფულის მიცემაზედ, და მღვდელთ-მოქმედების სასყიდ-ლი მინიმუმზე დაიყვანეს.—მღვდლებს ეძლევა: 1) ჯვარის წერი-სათვის 3 მანეთი, წინათ ზოგიერთი კერპი მღვდელი 50 მანათსაც კი ავაფტქვნიდა ჯვარის-წერისათვის; ჩვეულებრივი მღვდელი ხომ 10 მან. ნაკლებს არ დაგვერდებოდა!—2) მიცვალეზლის დასასაფლავებლათ 2—3 მ.; წინათ კი მკვდარს 10 მ. ნაკლებს არც კი შეხედავდა; 3) წვირლ მღვდელთ-მოქმედებისათვის, როგორც არის: პანაშვიდის გა-დახდა, ყმაწვილის მონათვლა და სხვა—50 კ.—1 მანეთამდე; ზოგიერთ ქვემო-იმერეთის სოფლებში გლენკაცობამ სახელმწიფო გადასახადებზე-დაც უარი განაცხადა. აი, რა უთხრა მამასახლისს ხონის გალატაკე-ბულმა გლენკაცობამ, როდესაც ესენი მიიწვიეს სოფლის სასამართლოში და გადასახადების გადახდა მოსთხოვეს: „რა ვქნათ, არ შეგვიძლიან და ვერ გადავიხდით გადასახადს, გადასახადის ფული კი არა ლუკმა პურის ფული არა გვაქ, დავგვერდით იმ გადასახადებს, რასაც ჩუმათ, ფარუ-ლათ გვახდევინებ, ან და მოსპეთ ეს გადასახადები, მოაშორეთ წუმწუ-მას ის ბანდეროლია და თუ რალაც ეშმაკი და მაშინ, 4-ს ვიყიდით კა-პეიკათ, მოსპეთ ბაეებია თუ რალაც ჯანდაბა: არაყზე, შაქარზედ, და მაშინ ჩვენც შეძლება მოვევეცემა გადახდალათ პირდაპირი გადასახადი, მანამ-კი არ შეგვიძლიან, ჩვენი წელი ვერ აიტანს ამდენ გადასახადებს!“

— ქვემო-იმერეთის გლენკაცობა ქუთაისის, სამტრედიის, ბალ-დადის, ხონის, ნაოლაღვის (ეს უკანასკნელი სამეგრელოშია) საბო-ქაულოში შემდეგი პირობებით იღებენ სამუშაოთ მიწებს მემამულეები-დან: 1, პირველ ხარისხივან მიწებზე მომუშავე გლენს მიაქვს თავის ნაშრომის 4 წილი, ხოლო მემამულეს აძლევს 1 წილს, ესე იგი თავის

მონაგარის მეზობელს.—2) მეორე ხარისხიდან მიწაზედ მომუშავე ვლეს მიაქვს თავის ნაშრომიდან 6 წილი, ხოლო მემამულეს უტოვებს მეზვიდელს. 3.—მესამე ხარისხიანი მიწა ქირავდება ზემოთ აღნიშნულ საბოქალაქოებში სამეცხრედოთ.

ილია ბახტაძე.

შინაური მიმოხილვა

ჩვენმა ავტონომისტ-ფედერალისტებმა დაკრეს ბუკი და ნალარა და ერთ წუთსაც აღარ ცხრებიან. ავტონომია და ფედერაცია! აი რა იხსნის ჩვენ ხალხს, აი რა უშველის მას, რა გამოაფხიზლებს, რა წასწევს წინ, რა მიანიჭებს ბედნიერებას, ჩამოაგდებს სათნოებას და დაამყარებს კაცთმოყვარეობას! ავტონომია დაააწლოვებს ხალხს მთავრობასთან, შექმნის სახალხო მთავრობას, მოგვანიჭებს თავისუფლებას, მოსპობს ბურჟუაზიას. ავტონომია დღეს სახელმწიფო ბედნიერების უკანასკნელი სიტყვაა, ეს შეურყეველი ქვეყნარტებაა, რომელსაც წინ ვერ აღუდგება ვერაფერი ძალა. იგი არა წამით მხოლოდ დაბრძოლებულ ადამიანებს, მის სარგებლობას ვერ გრძობენ მხოლოდ ხალხის მატყუარები, სხვისი გამარჯვების მოშურნეები. მაგრამ მოვა დრო, როცა მისი იდეალებში დარწმუნდება, მის სარგებლობას ყველა შეიგნებს. დღეს კი ვინც საქართველოს ავტონომიას უარყოფს და ქართველ თავად-აზნაურობას და «ავერია-ცნობის-ფურცელს» გვერდში არ ამოუდგება, იგი ხალხს მოღალატეა, მას მშრომელი ხალხის სიამე სურს. საქართველოს ავტონომიის მოწინააღმდეგეთ არავითარი საბუთი ხელში არ უჭირავთ, მხოლოდ ცილის-წამებით და ქორებით გადიან ფონს. ვინაცობაა, თუ ამათ გაიმარჯვეს, ვინაცობაა, თუ ჩვენ ნაციონალურ-ტერიტორიული ავტონომია არ მოგვეჩაქა, და მთელ რუსეთში ერთი ცენტრალური საკანონმდებლო ორგანო, ანუ პარლამენტი დაწესდა, ქართველ ხალხს მაშინ აღარ ეცხოვრება, ჩვენ გამოგვსრესენ, ჩვენი მოსარჩლე იქ აღარავინ იქნებაო. აი მთელი ავლა-დიდება ჩვენი ავტონომისტ-ნაციონალისტებისა! აი მთელი დაუშრეტელი წყარო იმათი არგუმენტაციისა. ბეჭდვენ აურაცხელ წერილებს, მართავენ კრებებს, რომ ქართველი მუშა ხალხი დაარწმუნონ საქართველოსათვის ავტონომიის საჭიროებაში, მაგრამ ყოველივე ეს ჯერ-ჯერობით უნაყოფოთ რჩება: ქართველი მშრომელი ხალხის მოწინავე რაზმი გადაჭრით უარს აცხადებს დღევანდელ პირობებში ავტონომიაზე. რით აიხსნება ეს? შეიძლება ქართველი მუშა შეუგნებელია, მას არ ესმის თავის სარგებლობა? და მის მაგიერ, მის ზურგს უკან ამოფარებული, შეიძლება სხვა ვინმე „დასელი“ ლაპარაკობს? თუ ეს ასეა, თუ მართლა ქართველი მუშა ხალხი, მისი მოწინავე რაზმი მაინც ასე შეუგნებელი და გონება დახშულია, თუ მისი მოტყუილება ადვილათ შეუძლია რომელიმე „დასელს“, რათ ავტონომისტ-ფედერალისტების გამუდმებულმა ლაღადმა იგი ვერ აცდუნა, და თავისებურათ ვერ მოარჯულა? მაგრამ უფრო გასაკვირალი მეორე გარემოებაა, სახელდობ ის, რომ ჩვენი მუშა ავტონომისტ-ფედერალისტებს არც ისე შეუგნებელათ მიიჩნიათ; პირიქით: საქართველოსათვის ავტონომია, იმათი აზრით, სწორეთ იმიტომ არის საჭირო, რომ ქართველმა მუშა ხალხმა უკვე დაამტკიცა ის, რომ იგი მომზადებულია საზოგადოებრივი ცხოვრების სხვა უკეთეს საფუძველზე გასაწყობათ, რომ იგი კულტურულათ მაღლა დგას რუსის მუშა ხალხზე. მაშ თუ ეს ასეა, რათ ჩვენ მუშა ხალხს ვერ შეუგნია ავტონომიის სარგებლობა? ორში ერთი: ან მუშა ხალხი სრულებით მოუმზადებელია, ან ავტონომიას არ შეუძლია მისი დღევანდელი საჭიროების და მო-

თხოვნილები დაკმაყოფილება, ე. ი. ავტონომია არ შეესაბამება მის დღევანდელ მდგომარეობას. მაგრამ, როგორც ვიცით, მუშა ხალხის მომზადებას ვერ უარყოფენ ჩვენი ავტონომისტები, ამიტომ ისინი აქ თავისი-თავის წინააღმდეგი ხდებიან, როცა გაიძახიან, რომ მუშა ხალხს არ ესმის ავტონომიის მნიშვნელობაო.

არა ნაკლებ წინააღმდეგობას იჩენენ ისინი მაშინაც, როცა გაიძახიან, რომ სრულებით არ ვთხოულობთ განცალკევებას რუსეთთან, რუსის ხალხთან. ამ შემთხვევაში რაღას ნიშნავს ცალკე საკანონმდებლო კრების, ანუ ნაციონალური პარლამენტის დაარსება, რომელსაც რუსეთის პარლამენტის დამოუკიდებლათ შეეძლება კანონების გამოცემა? თუ ამ ქართულ პარლამენტს მხოლოდ ადგილობრივი საქმეების მოწესრიგება ექნება მინიჭებული, ამისათვის ავტონომია სრულებით საჭირო არ არის, რადგანაც ეს სახესებით იქნება დაკმაყოფილებული იმ ვრცელი საოკეო თვით მართველობის ნიადაგზე, რომელსაც თხოულობს მუშა ხალხი. მაგრამ საქმე ის არის, რომ ჩვენ ნაციონალისტებს ასეთი თვითმართველობა როდი აკმაყოფილებს. მათ სურთ საქართველოს ცალკე გამოყოფა, საკუთარი ბურჟუაზიული მთავრობის შექნა, და ყოველივე ეს მუშა ხალხის სასარგებლოთ. და როცა მათ ეუბნებიან, რომ ჩვენთვის ეს არ არის საჭირო, ჩვენ არ გვინდა ზედმეტი ბარგი ავიკიდოთ, ჩვენ არ გვინდა, რომ ორი საკანონმდებლო ბურჟუაზიული მთავრობა შევექნათ, ისინი ამაზე გვიპასუვებენ, რომ ჩვენი ბურჟუაზია სუსტია და მთელი კანონმდებლობა მუშა ხალხის ხელში გადავა და რათ არ გინდათ ესო! თუ სუსტია, ეს კარგი, მაგრამ ბურჟუაზიული მთავრობა არ ეცდება მის გამაგრებას, როცა კანონმდებლობა მის ხელში იქნება? ვინ არის ამის თავები? ან შეიძლება ავტონომისტებს სურთ ვისმეს დაჯერება იმაში, რომ პოლიტიკურ რეფორმას სოციალური რეკორმაც თან მოყობა? ნუ თუ ისინი ასე გულუბრყვილონი არიან? ან შეიძლება სხვები გონიათ ასეთი გულბრყვილონი?

ჩვენ აქ არას ვამბობთ იმაზე, რომ საქართველოს ავტონომია დღეს ნიშნავს ქართველი მუშა ხალხის დაშორებას მთელი რუსეთის მუშა ხალხთან; რომ იგივე ავტონომია მოასწავებს ნაციონალური განყოფილების გაძლიერებას, ერთა შორის მტრობის და მძულვარების განვითარებას. საქართველოს ნაციონალურ-ტერიტორიული ავტონომიისას დღეს მხოლოდ ნაციონალურ შუღლის და მტრობის გაძლიერება შეუძლია და კლასობრივი ბრძოლის გადაფუჩჩება და დაშვიდება, ყველა ის საბუთები, რომლებიც ჩვენ ავტონომისტებს მოყავთ ავტონომიის სასარგებლოთ, ჩვენ მეტათ უსაფუძვლოთ, ბავშვრათ მიგვაჩნია, რომ იმაზე ღირდეს შეჩერება.

აქ აღვნიშნავთ მხოლოდ იმას, რომ როცა ჩვენი ავტონომისტები, ფედერალისტები და მათი მსგავსნი გამუდმებით ავტონომიის სარგებლობაზე ლაპარაკობენ, ქართველი თავად-აზნაურები, რომლებიც იმავე დროს ავტონომიის თავგამოდებული მომხრეები არიან, არხინა ან განაგრძობენ ქართველი სოფლის მუშების, გლეხების აწიოკებას, განადგურებას ამოყლევას და მათი ცოლების და დების გაუბატურებას და ნამუსის ახდას.

ასე მოუვიდა თფილისის ტრამვის უსახლო საზოგადოებას. ვის არ ახსოვს ის, რაც აქ, თფილისში, ამ ხუთი წლის წინეთ მოხდა, როცა პირველათ გაიფიცენ ხსენებული საზოგადოებას მოსამსახურენი? ვის არ წარმოუდგება თვალწინ მაშინდელი სისხლის ღვრა, რომელიც ტრამვის მოსამ-

ცნობილი ნიკო, ნაციონალისტათ შობილი! მერმე განჯაში რას გარბოდა?!

მესამე. განჯაში ხომ ქართველები ცხოვრებენ! თქვენ ქართველთა მიწა-წყლის არაფერი გაგეგებათ.

პირველი. ხელი მოუმართოს მისმა სალოცავმა, მაგრამ ეს კი ცნობილია რომ თქვენი კნიაზი საქმეს ვერ გაარიგებს. მაგ ჯურის ახალგაზდები ბლომათ ასხია საქართველოს, მაგრამ ჩვენდა საბედნიეროთ თითქმის ყველანი „ნაციონალისტები“ არიან. თქვენი კნიაზი ხუთი წლისა რომ იყო მას შემდეგ მღვრის: „აბა დელი დელია დელია, საქართველო ჩვენია, ჩვენია“.

ფ ა რ დ ა .

ეშმაკი.

შ ი ლ ლ ე რ ი .

დღეს, როცა მთელი რუსეთის შეგნებული ნაწილი გაფთვრებათ ებრძვის ძველ წესწყობილებას და ათასი მსხვერპლით ფენს გზას თავისუფლების მოსაპოვებლათ,— გერმანია და მასთან ერთათ მთელი განათლებული კაცობრიობა დღესასწაულობს ასი წლის იუბილეს თავისუფლებისათვის მებრძოლი მწერლის და ფილისოფოსის, ფრიდრიხ შილლერისა. უმათვრესი აზრი და მიზანი გენიოსი მგოსნის ნაწერებისა, უმათვრესი და მასთან უწმინდესი მიმართულება მისი თხზულებებისა და თვით მისი ცხოვრების შინაარსი—გამოიხატება იმ მარტივსა და მრავალ მნიშვნელოვან სიტყვებში, რომელიც დღეს ყველას ენაზე აკრია: ძმობა, ერთობა და თავისუფლება. ის იყო მედგარი და შეურთებელი მტერი ყოველივე დაჩაგრის და ძალმომრეობისა; მას ესმოდა, რომ ბუნებით თავისუფალი ადამიანისთვის ცხოვრებას შეუქმნია ათასი შემოჭავი და ხელის შემკვერელი პირობები, რომელნიც სუნთქვას უჭირებენ, გზას უღობავენ მას ბრწყინვალე მომავლისაკენ, და ის დაუღალავათ ებრძოდა ამ პირობებს. სვინდისის, პიროვნების, სიტყვის და სხვა ამგვარების თავისუფლებას, რომელსაც აც დაჟინებით მოითხოვს დღეს რუსეთი, შილლერი თვლიდა აუცილებელ, კანონიერ კუთვნილებათ ადამიანისთვის და თავის შევნიერ ნაწერებში სამკვლრო-სასიცოცხლო ომს უცხადებდა „ძლიერთა ამა ქვეყნისათა,“ რომელთა მეოხებით სიტყვა „თავისუფლება“ მხოლოდ ლექსიკონებში იხმარებოდა და იხმარება.

შილლერის გულიდან უხვათ გადმოჩქეფდა ცხოველი, კეთილშობილი და ცეცხლივით აგზნებული სისხლი კაცობრიობისადმი სიყვარულისა, ზიზლი და მძულვარება ფანატიზმისა და ნაციონალური ცრუმორწმენეობისადმი, რომელიც აცალკევებს ადამიანებს და ავიწყებებებს, რომ იგინი ძმები არიან. ერთ თავის საუკეთესო ტრაგედიაში, რომელსაც „დონ კარლოსი“ ქვია, შილლერს გამოყავს „მომავალ საუკუნეთა მოქალაქე“—მარკიზ პოზა, რომელიც თვით შილლერის აზრის და რწმენის გამომხატველია. პოზა შილლერსავით გულადი, შეუბავარი, შეურთებელი მტერია ძალმორეობისა და პირდაპირ, დაუფარავათ უცხადება თვით-მპყრობელ მეფეს თავის აზრებს. აი რას ეუბნება იგი ხელმწიფეს:

...თქვენ გაბედავთ თქვენი საქმის დაბოლოვებას? გაბედავთ მთელი ქვეყნის გამოფხიზლების შეჩერებას? თქვენ შეაჩერებთ იმ საერთო ვაზაფხულს, რომელმაც მთელი ქვეყანა უნდა ამწვეანოს, გააჭაბუკოს? ევროპაში მხოლოდ თქვენ, მარტო თქვენ გინდათ თქვენი უსუსური, მოჩაკვდავი ხელით შეაჩეროთ გამალებული ბრუნვა ქვეყნის შემცველი ჩარხისა. თქვენ ვერ მიაღწევთ თქვენს საწაღელს. მრავალი ხალხი გა-

დიკარგა თქვენი სამეფოდან, ხოლო იგი, ვინც რწმენისთვის არის დევნილი და დასჯილი—საუკეთესო მოქალაქეა...

წ ა რ ი ლ ე ბ ი გ ლ ე ხ ი ს ა დ მ ი

წერილი პირველი.

იყო დრო, როდესაც შენ—გლეხკაცო—ანავითარი შეკობარი ანაგუადა: შენ თვითონ იცი შენი თავის შეკობარაც და ჭირისუფალიც. შენ ანასოდეს ანა უთფილხან კარგ მდგომარეობაში, ანც დღესა ხარ, მაგრამ იმ უძველეს დროს მაინც შენი მდგომარეობა შეტათ აუტანელი იყო: ყოველგვარი აზრი, რომელიც შენ დაკებადებოდა, შენშივე უნდა ჩამქრალიყო, ყოველგვარი ფიქრი, რომელიც შენში აღიძრებოდა, შენს ანსებაშივე უნდა ჩამწყდარიყო; ყოველგვარი გრძნობა, ყოველი სურვილი, რომელიც შენს მტკანტულ ძარღვებსა და დატანჯულ გულს ადღეულებოდა, შენს გულშივე უნდა გამომხსნადიყო ისე, რომ შენ ვერაფერს გადასცემდი, ვერაფერს შესწავლებდი: მარტო შენ, და მხოლოდ შენ უნდა გეტოვას შენს მწარე ხეიდრზე, სხვა ანავინ იყო შენი შემბრალე, შენი თანამგრძნობი.

მაგრამ ქვეყანაზე, ამ ქვეყანაზე, რომელიც მუდამ უსამართლობის, ძალმომრეობის და ათასგვარი ბოროტების მორევეში დარეკრავს, ბევრი ცვლილება ხდება და ეს ცვლილება შენც განიცადა. რა იყავი შენ წინათ? შენ იყავი მონა ე.ი. უბრალო ნივთი, უსულგულო ანსება. შენ გამოფხობებდენ ისე, როგორც მიწას, სახლს, ტანისამოსს, ცხენს და სხვ. შენ შეადგენდი შენი მფლობელის სრულს კუთვნილებას ისე, როგორც მისი ფენსაცმელი, და ყოველგვარ ადამიანურ უფლებებს მოკლებული იყავი. შენ დღე და დამ ბოროტებში გამუშავებდენ და ქვეყანა უსინცხვილოთ უეურებდა ამ უსამართლობას; შენ გვიდდენ, როგორც უსულს საქანელს, და ქვეყანა ურცხვათ აკანსებდა ამგვარ ძალმომრეობას; შენ მოკლებული იყავი ყოველგვარ საკუთრებას და ქვეყანა მხარს აძლევდა ამგვარ ავანსაკობას; შენთვის დანშული იყო მამაშვილური. გრძნობა, ფჯანური ბედნიერება და საზოგადოება ამართლებდა ამგვარ ცინიზმს—ადამიანის ბუნების საცინათ აგდებდა. ათასში ერთი თუ გამოჩნდებოდა იმისთანა, რომელსაც შენ მხოლოდ თავის გულში ებრალებოდა.

დრო იცვალა და შენ გადიქევი უმათ. რა იყო უმა? იგივე მონა მხოლოდ ზოგაერთი ვითომდა ადამიანური უფლებით: ურცხვმა ქვეყანამ შენში აღიარა სული და გული, მაგრამ ადამიანური კი არა—რადაც სხვანაირი, ბევრათ უფრო მდაბალი. შენ მოგტყეს მცირეოდენი საკუთრება, მაგრამ რა მნიშვნელობა ქონდა შენთვის ამ უფლებას, როდესაც შენ ქრ-მეძებარში გცვლიდენ და ამით სა-მუდამათ გაშორებდენ შენ საკუთარ კარ მიდამოს?! შენ მოგტყეს საკუთარი ფჯანი, მოგტყეს ნება, შეილები მამა გამხდარიყავი, და ამით ვითომ ქვეყანამ დააკმაყოფილა შენი გრძნობა—გრძნობა ადამიანისა და მამისა, მაგრამ ერთი მითხარი, რა მნიშვნელობა ქონდა შენთვის ამ უფლებას, როდესაც ერთ შეკნიერ დღეს ცოლს ადმოსავლეთში გაგიუდდენ, შეიღს დასავლეთში და შენს ქალიშვილებს მახსლებათ უმზადებდენ ბრწყინვალეთა ქალწულებს?! როგორ გიუურებდა მამის ქვეყანა? რას ფიქრობდა შენზე? სრულებით გულგრილათ გიუურებდა მამის ქვეყანა, ქვეყანა შენთვის არა ფიქრობდა, ათასში ორი თუ გამოჩნდებოდა ისეთი, რომელიც შენზე ფიქრობდა, რომელსაც შენ ებრალებოდა.

დრონი იცვალენ. უმის უღელი მოგაცილა ქვეყანამ და დაგარქვეს ნაუშევი. რა ანის ნაუშევი? ადამიანი, რომელსაც უფლება აქვს, ან შიმშილით მოკვდეს ანდა თავისი შრომის უმეტესი ნაწილი სხვას დაუთმოს და თვითონ კი ნამცენებით დაკმაყოფილდეს! შენ გაგათავისუფლეს ე. ი. ჩამოგართვეს მიწა, ურამლისრთაც შენ ცხოვრება არ შეეკძლე, და გითხრეს: თავისუფალი ხარო. რადგანაც ადამიანს ჭკურით ცხოვრება არ შეუძლია, შენც იძულებული გახდი, დამოკ-

ჩივებოდი მას, ვისაც ქვეყანამ მიწა ატოვებდა და გერმანია ის შენის შრომით, რომ ამ შრომაში შენი საკუთარი თავიც გამოგეტანებია. როგორ დაგიწყეს ურება ამგვარ მდგომარეობაში? ფიქრობდნენ შენზე? უმეტესობა მტრულის თვალთ გიყურებდა, უმცირესობა ხანდახან მოცდილობის დროს შენზედაც ფიქრობდა; უმცირესის უმცირესობას კი თითქმის გული შესტკივდა შენთვის; ცოდვაც არ უნდა თქვას ადამიანმა: მხოლოდ ღმერთს ეძინა ისიც მორიდებით, გაუბედავთ: გული შემტკივარ. სანამ ამგვარ ცვლილებას განიცდიდი, დიდმა დრომ გაიარა, მაგრამ მიუხედავად ამისა ქვეყნის შეხედულება, ქვეყნის ახრი შენზე დიდთ არა ცვლილა: წინეთ, როცა მონა იყავი ან არავითარ გრძობას არ იწვევდი ქვეყნის გულში ან უფრო ხშირათ ზიზღს; შემდეგ და შემდეგ ზიზღი სიძულვილით გადაქცა და აქაიქ თუ გაისმოდა მკრთალი ხმა სიბრალეულისა.

წინეთ შენ იყავი შეშინებული, მორიდებული, დაბნელებული, მაგრამ დრონი იცვალენ. ქვეყნის გულგრილობამ შენში განავითარა უნდობლობა: შენ თან და თან მიხვედი იმ უტყუარ დასკვნამდე რომ გაჭირვებულს არავისი იმედი არ უნდა ქონდეს, გარდა საკუთარი თავისა. ტანჯვამ და შევიწროებამ შენში განავითარა სულის სიძლიერე, გულის სიმამრე და სიუფაცვე. მთელი შენი ცხოვრება მონობიდან მოყოლებული დღევანდლამდე მხოლოდ სასწავლებელი იყო, სადაც შენ ერთათ-ერთი მასწავლებელი—ცხოვრება—გამზადებდა და გწრთვნიდა, რომ შეგეგონო, თუ როგორ და რა გზით უნდა ბრძოლა ადამიანური ცხოვრებისათვის. დღეს შენ უკვე დაჯერებული და ბრძოლის ველზე გამოსხვდი. ზირული საკითხი, რომელიც ებადება უკვლავ შენს კეთილის მეფეებს, ეს არის: გაქვს კი შენ საკმაოდ ძალა, რომ გამარჯვება მოიპოვო? ამ კითხვაზე ზასუხის მიცემა ფრთხილად იქნება, თუ შეხედავთ სასეზე მათ, ვის ზირდაზირაც შენ გაიზარდე აღიშარეთ. უკვლავ შენს მტრებს დღეს სასეზე შიში ეხატება, — ამ შიშს ისინი ვეღარ მალავენ! როგორ იცვლება დრო! წინეთ ვის ეშინოდა შენი?! დღეს კი შენი ეშინათ და ეს შიში საუკეთესო მახვენებელია იმ გარემოების, რომ შენ საკმაოდ ძალმომრე-ჭილი ხარ და ამ ძალას შენი მტრები თვალს ვეღარ უსწორებენ. წინეთ თუ ზიზღითა და სიძულვილით გიყურებდნენ, დღეს კეთილ-ცულებანი: შენთვის სიკეთის მეტი არაფერი არა გვსურსო. ურცხვანო სტუიან, არ დაუჯერო! შენთვის მათ სიკეთე არსოდეს არა სურდათ, არც დღეს სურთ და არც მოესურვებთ რადესმე. გულში დღეს უფრო ეჭვანობით, დღეს უფრო სძულხარ მათ, მაგრამ შენი ეშინათ და მალავენ ამ სიძულვილს; თეთრ კბილს გაჩვენებენ მაშინ, როდესაც გული კუბრივით შავი აქვთ. არ დაუჯერო, არ მოტუუვდე! დღეს რადესაც შენ ძლიერი და ენა ადგიული გიხილეს შენმა მტრ-ვალებმა (დღემდე ხომ ზირუტუვებით გოვლიდნენ!), ენას გაქიცინებენ: შენ გონიერი ხარ; მითხარო, რა გინდა, რა გსურს და უფველითერს ავისრულებთ, მზათ ვართ, გემსახურთო! სტუიან, არ დაუჯერო! განა მათ კი არ იცოდენ, რომ შენ ადამიანი ხარ და მაშინადაც ადამიანური ცხოვრება გინდა? იცოდენ, კარგათ იცოდენ, დიდხანია, მაგრამ შენ მხოლოდ მონათ უნდოდი და არასფერს შენთვის არ იმეტებდნენ. დღეს კი, რადესაც დაინახეს, რომ შენ ძალა გაქვს და მაშინადაც შეგიძლია შენის საკუთარი ხელით მოაწყო შენი ცხოვრება ისე, როგორც ეს შენთვის საჭიროა, შენი მტრები ცდილობენ, რომ რაც შეიძლება მოგატყუონ, თვალები ავიხვიონ და ცოტაზე შეგაჯერონ, ზატარა დიდთ მოგაჩვენონ. გაფრთხილდი, ჩემო ძმაო, არ მოსტუუვდე, ადარ შედეგ! მათ რომ შენთვის რისიმე მოცემა გულით დომოდათ, მერწმუნე, დიდი დრო, ძალიან დიდი დრო ქონდათ, რომ ათასჯერ მოეცათ. დღეს კი ძალდატანებით მოცემული, ნაწვალბები შენთვის საჭირო ადარ არის: შენ თვითონ შეგიძლია, ადარ ის, რაც შენთვის საჭიროა, და ნუდარ შედეგები, გასწო წინ! და მერწმუნე, როგორც შენს მეგობარს: იმდენს შენ არავინ არ მოგცემს, რამდენსაც შენ თვითონ მისცემ შენს თავს.

დღეს შენ ხარ გლეხი ტანჯული, გაჭირვებული, ადამიანური ცხოვრების მოკლებული. გუშინაც ასეთი იყავი; მაგრამ გუშინ შენ იყავი აგრეთვე სუსტი, დღეს კი ძლიერი ხარ; გუშინ არავინ არ ხედავდა შენში ძალას, დღეს კი ვეღვა ხედავს; გუშინ მტრებს არ ეშინოდა შენი, დღეს კი ძალიან ეშინია. დღევანდელი წამი დიდებული წამია. ამ გვარი წამი ტანჯული ადამიანის ცხოვრებაში ხშირი არ არის და ამიტომ ვეღვა დონე, მთელი შენი გონიერება უნდა იხმარო, რომ რაც შეიძლება ხარბათ ისარგებლო ამ დროთი. მტერი რეტლდსხმულია, გაბრუებული, ის ადბათ არ მოელოდა შენს ამგვარათ: მომწიფებას და ამიტომ შენ დაამარცხებ მას, გამარჯვება შენს ხელშია; თუ მოაწვევ შენი ცხოვრება ადამიანურათ, დღეს მოაწვევ; თვარა, თუ კი ეს დიდებული წამი ხელიდან გაუშვი, მაშინ უნდა სწიო ძველებური უღელი: დიდხანს ადარ კვდარსება რიგინი ცხოვრება. თუ განთავისუფლდი მონობისაგან, ზირუტუული მდგომარეობისაგან, დღეს განთავისუფლდი, თუ არა და უნდა ატარო მონის ბოკილი ვინ იცის, რადემდის.

ნ. გომარათელი.

სოფლის მასწავლებელთა კრების გაგო.

საბრალო სოფლის მასწავლებელი! არ იქნა ვერ გაიგო, რომ თანამედროვე წეს-წყობილებაში მისთვის კანონი არ არის დაწერილი: დაიბარებენ ქუთაისში, მიდის; დაითხოვენ, — ბრუნდება უკან. განა არ იცის მან რისთვის იბარებენ, ან რისთვის ერეკებიან ისევ უკან? იცის მაგრამ მონობაში აზრდილ ადამიანს ძნელათ შეუძლია თავის ქერქიდან გამოსვლა. თბილისის ჰელაგოგთა კრებაზე ერთმა ორატორმა თქვა: „რა არის ახლანდელი მასწავლებელი? ის არის პიროვნება დაკარგული არსება; ის ისეთი ადამიანია, რომელსაც საკუთარი ნება, საკუთარი აზრი არა აქვს. ბავშვობის დროს იმის პიროვნებას მის მაგვარივე მასწავლებელი ჩაგრაავდა და ახშობდა, ხოლო სწავლის შემდეგ, როცა თითონ გახდა ყრმათა გონების მხაგვრელი, კიდევ იჩაგრება თავისი უფროსების თვითნებობისგან. ის უფროსის სახეზე კითხულობს თუ როგორი პასუხი უნდა უთხრას მას: იცინის მაშინ, როცა უფროსი იცინის და დაღვრემილია—როცა ის იღვრემება“.

სრული ჭეშმარიტებაა ამ სიტყვებში. საზოგადოთ ყველა ჰელაგოგები და კერძოთ სოფლის მასწავლებლები ისეთ უზომო გასაჭირს და უფროსთა თვით-ნებობას იტანენ, რომლის ატანა მხოლოთ პიროვნება შელახულ ადამიანს შეუძლია. ის იძულებულია იფიქროს და იმოქმედოს ისე, როგორც ეს მის უფროსებსა სურთ; იმ უფროსებს, რომელთა გონებრივი ძალა და სიფხიზლე, ზნეობრივი სიფაქიზე და სისპეტაკე ძლიერ საეჭვო მდგომარეობაშია. ათას გვარი მოწერილობა და კერძო დარიგება მხოლოთ იმას დიდლებს, რომ მასწავლებელი ჩამოაშოროს საზოგადოებას, დაამწყვდიოს სკოლის კედლებში და იქ გამოადრჩოს თავისი გამხრწნელი ხელმძღვანელობის წყალობით.

განახლებულ ცხოვრებას გზას ვერ აუქცევდენ ვერც სოფლის მასწავლებელნი რა გინდ უხვი მოწერილობა მოსვლოდათ მათი უფროსებისაგან და აი მართლაც მთელ ქუთაისის გუბერნიაში პირველ დაწყებით სასწავლებლებში სწავლება შეწყდა. «დღევანდელ პირობებში სკოლებში სწავლის გაგრძობა შეუძლებელათ მიგვაჩნიაო» დაადგინა მასწავლებელთა კერძო კრებამ ქუთაისში და მართლაც ასეა. დღეს ადამიანი სკოლაში ვეღარაფერს ისწავლის: დღეს ჩვენი სკოლა სოფელი და ქალაქია. დღეს გაკვეთილებს თითონ ცხოვრება იძლევა სოფლის მოედნებსა

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ცენტრი

და ქალაქის ქუჩებში. მასწავლებლებიც იქ არიან საჭირონი. ჯერ ნებართვა კრებისა ქუთაისში და შემდეგ უფარი — საუკეთესო გაკვეთილია სოფლის აღმზრდელთათვის.

ბ. კ—ძე.

ყურნალ-გაზეთებიდან.

ამ დღეებში ცნობილ ვარტენბერგს, რომელმაც განსაკუთრებით რკინის გზის მემანქანეთა და იმათ თანაშემწეთა გაფიცვის დროს ისახელა თავი საპატიო დიპლომი მიართვეს მისმა თანამოსამსახურე ინჟინერებმა, ცნობილი ლიბერალის არშაკ ბაბოვის მეთაურობით. დიპლომის მიმცემნი, სხვათა შორის ამბობენ, რომ ჩვენი ამხანაგი ლ. ო. ვარტენბერგი ცნობილია, როგორც მეტათ ჰუმანიური, ყოველად პატიოსანი, გულკეთილი და კეთილის მყოფელი კაცი. (იხ. გაზ. „Кавказ“, № 106). და ამისათვის ჩვენ არ გვჯერა, რომ მათი ვარტენბერგი თავის ქვეშევრდომთ ოდესმე ცუდით მოქცეოდეს. როგორ გონია. მკითხველს: ამით დამტკიცებულია მათი ვარტენბერგის ყოველად პატიოსანი და მეტათ ჰუმანიური ხასიათი? ჩვენ ვგონია რომ ბ-ნთ ინჟინერებს და ინჟინერტეხნოლოგებთ ტყუილათ შეუწუხებიათ თავი. მხოლოდ ერთი მნიშვნელობა აქვს იმათ განცხადებას, სახელდობ—ის, რომ ბ-ნ ვარტენბერგის საქციელი იმათთვის არა თუ სათაკილო და გასაკიცხი არ ყოფილა, არამედ მეტათ მოსაწონი და სასურველი. მაგრამ ამაში ჩვენ აქაძლისაც დარწმუნებული ვიყავით. ნაყოფი ხისაგან და ხე ნაყოფისაგან იცნობების,—სწორეთ ჩვენ ინჟინერებზე და ინჟინერტეხნოლოგებზე ითქმის, მხოლოდ ჩვენ არ მოველოდით, რომ ისეთ დროს, როცა საზოგადოება ყოველგან უსამართლობას და სიბნელეს ებრძვის, ჩვენი ინჟინერები ასე ურცხვათ გამოეკიდებოდნენ ისეთ კაცს, რომელიც ყოველ ფეხის ნაბიჯზე თელავდა და ამცირებდა თავის ქვეშევრდომთა პიროვნება და ადამიანურ ღირსებას.

ყველამ იცის. რომ ჩვენში მოიბოვებინ ისეთი ვაჭატონები, რომლებიც არა მკითხვების როლს თამაშობენ. ისიც იციან, რომ ამ ვაჭატონებში პირველი ალაგი ბ-ს კალამს უჭირავს. «ცნობის ფურცლის» № 2800-ში, იგი ხელ-ახლა გაიძახის, რომ ჩვენი ხალხი სწორეთ რომ ავტონომიურიანა. «მართალია პირდაპირ ავტონომია მხოლოდ რამდენსამე ალაგას იყო მოთხოვნილი (სახელდობ სად? რათ არ ამბობთ, ბ-ნო კალამო!); სხვაგან თუმცა ხალხს არ უხსენებია სიტყვა ავტონომია (თითქო სადმე მართლაც ეხსენებოდა ხალხს ეს სიტყვა!), ხოლო ის, რასაც ხალხი პრაქტიკულათ თხოულობს, იმის შესრულება შეიძლება მარტო ავტონომიური მმართველობის შემწეობითაა“. გამოდის, რომ ხალხს არ ესმის, რასაც იგი თხოულობს, მან არ იცის, თუ როგორ, რა სიტყვით გამოხატოს თავის სურვილი და მისწრაფება. და აი მას ბ-ნი კალამი ვეჭრობას უწევს: მართალია სიტყვა ავტონომია ხალხს არ უხმარია თავის მოთხოვნების გამოსახატავათ, მაგრამ ეს მას უფიცობით მოუვიდა, და აი მე, როგორც ინტელიგენტი და ხალხის აპეკუნი, ვაცხადებ, რომ ხალხს ეროვნული, კარ-ჩაკეტილი ავტონომია სურს და სხვა არაფერი! ჩვენ გვინდა ავტონომია მხოლოდ იმიტომ, რომ ამას მოითხოვს ხალხის სარგებლობა და თვითმართველობა“. ხალხი ბრყვი და უგუნური ქმნილებაა. თავის სარგებლობას ვერ ხედავს, თორემ იგი არასოდეს ეროვნული ტერიტორიული ავტონომიის წინააღმდეგი არ იქნებოდაო.

კმარა, ბ-ნო კალამო! გეყოფათ! დამილოცია თქვენთვის საესებით „ავტონომია“. ნუ გგონიათ, რომ ჩვენ შეგვშურდა თქვენი სახელი, თქვენი შარავანდელით შემოქვა, ვინაიდან თქვენ პირველათ მოითხოვეთ ქართველი ხალხისთვის ავტონომია. მაგრამ ნუ დაივიწყებთ კი იმას, რომ ქართველი ხალხის მაგიერ ქართველი თავად-აზნაურობა გაძლევთ თქვენ ბანს. თუ თქვენ სხვებს უკიჟინებთ, რომ „ხალხს ამოფარებიან ზურგს უკანო, ნუ გეწყინებათ, როცა პირში გიპასუხებენ, რომ თქვენ თითონ თავად-აზნაურობას ამოფარეთ ზურგს უკან და ეს საყვედური ბევრათ უფრო სამართლიანი იქნება.

რუსეთის ქრონიკა

18 აპრილისათვის (1 მაისი) ვარშავაში ელოდნ მშვიდობიან მანიფესტაციას, მაგრამ პოლიციამ წინ-დაწინვე გამოაცხადა ქუჩებზე შეკრების ნებას არავის მიეცემთო. ამ დღეს დაკეტილი იყო ყველა ფაბრიკა, ქარხნები, მაღაზიები და სახელოსნოები; მთელი ქალაქი მკვდარს გავდა: არც ტრამვაის ვაგონები იყო, არც ეტლები. 12 საათზე ვრონისა ქუჩაზე გაჩნდა დიდი ბრბო (500 კაცამდე), მიიარ-მოიარა ის ქუჩები სადაც მუშა ხალხი ცხოვრობს, და მალე ათი ათასამდე კაცი შეიყარა ერთათ. მანიფესტანტებმა ააფრიალეს წითელი დროშები და იერუსალიმის ხევიანისაკენ გაემართნენ; მაგრამ არ გაუვლიათ ასი საფენი, რომ ცხენების ქენებით დაეტაკნენ ხმალ-ამოღებული ულანები; ულანებს ქვეითა ჯარი მოჰყვა. ოფიციალურ გაზეთში ასეა აწერილი ეს მანიფესტაცია: კარგათ ვერ ჩაიარა 18 აპრილის (1 მაისის) დღემ ვარშავაში. თერთმეტ საათიდან დაიწყო ხალხმა თავის მოყრა, შემდეგ დაუწყეს თავდასხმა და რევოლვერების სროლა სალდათებსა და პოლიციელებს, ასაფეთქებელი ყუმბარაც ისროლეს. ზოგ შემთხვევაში ჯარი იძულებული იყო იარაღისთვის მიემართნა და ამიტომ მოკლულებიც არიან და დაჭრილებიც. დილის 11 საათზე ვრონისა და ხოლოდნას ქუჩების კუთხეში პოლიციელმა დაინახა რომ ვიღაც კაცი აშკარათ არიგებდა პროკლამაციას. პოლიციელმა სცადა მისი დაჭრა და ამ დროს გაიხმა რევოლვერის ხმა; ტყვია არ მოხვდა პოლიციელს; სამაგიეროთ ყაზარმის დარაჯმა ესროლა პროკლამაციების დამრიგებელს და იქვე მოჰკლა. მოკლული აღმოჩნდა ტენიკურ შკოლის მოსწავლე კარლ შონერტი 19 წლისა. 12 საათზე კორმელიტია ქუჩაზე შეიკრიბა ორასამდე კაცი, წითელი დროშა ააფრიალეს და ერთ სახლის კარების შემტვრევა მოინდომეს. ორი პოლიციელი ცდილობდა წესიერების აღდგენას, მაგრამ ამათ დანებით მისცვიდნენ. პოლიციელებმა სროლა ასტყვეს და ბრბოც დაიშალა. პირველ საათზე შეიკრიბა სლიზკაისა ქუჩაზე ორიათასამდე კაცი, ააფრიალეს წითელი დროშა და ორ საათზე მარშალკოვსკაზე გავიდნენ, მაგრამ აქ პოლიციელების და ჯარის კაცები შეხვდნენ. ხალხიდან რევოლვერები გაისროლეს და მძიმეთ დაიჭრა უბნის ზედამხედველი ევზუტა. პოლიციელებმა და სალდათებმაც ესროლეს, ხალხი გაიქცა და ადგილზე დატოვეს 25 მოკლული და 20 დაჭრილი; დაიჭირეს 50 კაცამდე. საღამომდე ქალაქის ბევრ ადგილს იკრიბებოდა ხალხი, მაგრამ პოლიციის ან ჯარის გამოჩენისათანავე გარბოდნენ. ვენის ვოკზალის პირდაპირ ხუთ ყაზახ რუსს ესროლეს ყუმბარა: დაიჭრა სამი-ყაზახი, პოლიციელი და ორი ქალი. ყაზახის ცხენები სამივე მოკვდა. აფეთქების ძალა ისე დიდი იყო, რომ მთელს ქალაქში გაიგონეს; ახლო-მახლო სახლის ფანჯრები სულ ჩაიღწეა; ერთი ცხენის თავი ნახეს სხვა ქუჩაზე... ათ საათზე ხალხი შეიკრიბა

ბელგია. გენტში, სადაც ყველაზე უფრო თვალსაჩინოთ ჩაიარა მისის დღესასწაულებმა, სოციალისტების ყველა კლუბები წითელი ბაიროლებით იყო შემკული. მრავალი მუშა გაიუცა ამ დღეს. მანიფესტანტებმა დიდი კონცერტი გამართეს.

შეერთებული შტატები. ჩიკაგოში ამ ჟამათ მეეტლეთა გაფიცვა სწარმოიშობა. გარდა იმისა რომ გაფიცულთა რიცხვი მეტის მეტათ გაიზარდა, გაფიცულთ და გაფიცვის დამრღვევთა შორის ფრიად მედგარი შეტაკება ხდება.

სოფ. ფლემის გლეხების მდგომარეობა.

გაზ. «ივერის» რედაქციაში 28 აპრილს შესულა სამი გლეხი სოფ. ფლემიდან და შემდეგი განუცხადებიათ თავიანთ შემამულლებზე:

სოფელ ფლემიდან განხილვართ. ჩვენი სოფლის მამულები თავ. როსიკო ამირაჯიბსა და ს. თარხნიშვილს ეკუთვნის. ჩვენ ამ თავადების ღალა გვემართა. ზოგი მივეცი, ზოგიც დარჩა, რადგან მისაცემი არა გვებადა-რა. კვირას, 24 აპრილს, ჩვენს სოფელში თავ. როსიკო ამირაჯიბის მოურავი—ვანო აბაშიძე, ერთი სტრაჟნიკი და სამი კაზაკი ამოვიდნენ და გვითხრეს: სოფ. აბისში უნდა წამოხვიდეთო, ბოქაული—ლევან უზნაძე და როსიკო ამირაჯიბი გიბარებენო, ჩვენ ამ დროს არ გვეცალა, მიცვალებული გვეყვანდა, კუბოს ვუმზადებდით და ამიტომ ვუთხარით: ეხლა არა გვეცალიან და, როცა მოვიცლით, გიხლებითო. მიცვალებულის ქალმაც ეს გაუგეორა, რაკი დავხედეთ, რომ ძალაზე იდგნენ, წასვლაზე დავთანხმდით და ვთხოვეთ, ორიოდე წუთი გვაცალეთ და ფეხთ ჩაგვაცმევინეთო, მაგრამ არ დაგვაცალეს, დაგვირგეს ხუთი კაცი და აბისში წაგვიყვანეს. იქ ასამდე კაზაკი შემოგვარტყეს და გვემუქრებოდნენ. აღვიღებდნენ არ დაიძრათ, თორემ ყველას დაგზოცავენო. როსიკო ამირაჯიბმა და ბოქაულმა მუქარა დაგვიწყეს, თუ ღალა არ მოგიციათ, ყველას ახოვქლიტავენო. ჩვენ მოვასხენეთ, მობრძანდით და, თუ იპოვოთ რამე, ინებეთ თქო როსიკო ამირაჯიბმა ჩვენი სიტყვა მუქარათ მიიღო და ბოქაულს დაკრუსულა. შემდეგ თოფები დაგვიმიზნეს და გამოგვიცხადეს, თუ ახლავე არ მიგაციათ, აქვე დაგზოცავენო. ჩვენ შეგვეშინდა და ვთხოვეთ, მაგას ნუ გვიშ.ძა, გაგვიშვით, თითოს თითო ცალი ხარი გვეყავს, გაგვიდით და მოგართმევთ. ორი საათი მიწაზე ვისხედით, ადგომისა გვეშინოდა, საკვიდლს გვიქადდნენ. მერე გამოგვიცხადეს, ორი კაცი თავდებათ დასტოვეთ, თქვენ კი წადით, საცა გინდათ იშოვეთ ღალის ფული, როცა მოგვრტანთ, ამათაც გავანთავისუფლებთო. სამნი წამოვედით, გზაში წყალი გვექონდა გასავლ. ლი. უკან როსიკო ამირაჯიბი და იმის მოურავი უხეზებით გამოგვედევინენ და სწორეთ იმ დროს დაგვეწვივნენ, როცა წელამდის წყალში შევედით. ორივენი იარაღში ისხდნენ. ცხენები წყალში შემორკვეს, გზა გადაგვიღობეს და მათარხები ცემა დაგვიწყეს, გინდა თუ არა ღალის ფასი ახლავე უნდა მოგვეცეთო. ვეხვეწებოდით, ვეუღარებოდით, მაგრამ ჩვენი მუდარი არ შეიწყნარა და ზურგზე ტყავი აგვადრა. როსიკო ამირაჯიბმა ერთ ჩვენგანს ცხენი მიაგდა და წყალში წააქცია, ჩვენ იმ კაცს მივეშველეთ და ავაყენეთ. როსიკომ და მოურავმა ცემით რომ გული მოიჯერეს, გაგვაფრთხილეს, ჩქარა ჩამოიტანეთ ფული, თორემ დაგზოცავენო, და თავი დაგვანებეს. ჩვენც წამოვედით. თავდებათ დარჩენილი ორი კაცი გომში წაიყვანეს. გზა-და-გზა სცემდნენ და ემუქრებოდნენ, ი რაღაც კომიტეტი და ავტორიტარებია, მოგვეცი, თორემ ისეთ დღეს

დაგაყენებთ, რომ სულ თავ-ბედი იწყებოდითო. ძალიან დასაბუთი გლეხები გომში ჩაეყვანათ და თავდები მოეთხოვათ. ორი დღისინიერი კაცი გამოიჩოდა,—მიხა გოგატაშვილი და სანდრო მამაცაშვილი, რომელთაც როსიკო ამირაჯიბს ჩვენი ვალი გადაუხადეს და ჩვენი ამხანაგები გამოაშვებინეს. ჯერ-ჯერობით ამით გათავდა ჩვენი საქმე, მერე რა იქნება, არ ვიცით.

საზოგადოთ, როსიკო ამირაჯიბი გვაწუხებს. დღიურზე ორ კოდ ღალას გვახდევინებს. თუ ღობიო და მწვანილი ვთესეთ, ამაშიაც ღალა უნდა გადავიხადოთ. თითო კომლის ერთ საბალახის ქათამს გვართმევს, ერთსაც ღალისას, მიზებათ ამბობს, თქვენი ქათმები ბალახსა სწიწქნიან და მაგის ბაჟი უნდა მომცეთო. გარდა ამისა თითო კომლი მოვალეა შობასა და აღდგომას თითო მანეთი და თითო ქათამი მიაბრავს. თითო კომლი ვალდებულია წელიწადში ექვსი დღე მიეხაროს. გლეხს ათი უღელიც რომ ჰყვანდეს და ერთიცა, სულ ერთია, თითონ, მთელი თავის საქონლით 6 დღე უნდა იმუშაოს ამირაჯიბის სასარგებლოთ. ახლა გვეუბნება, რაკი სამუშაო არა მაქვს, თითო კომლმა 15 მანეთი უნდა მომცესო. თუ ვერ ვიშოვეთ და დაუგვრანეთ, გვაცემინებს. ღალის გადახდის დროს ძალიან გვაწვალებს. ძნა, საცა გვეტყვის, იქ უნდა წავიღოთ. თუ საჭირო იქნება, ძნა 40 ვერსის მანძილზე უნდა წავიღოთ. ასე გვიწერია პირობის ქალაქში. იქავე სოფლას მახლობლათ ტყე გვაქვს. შემოდგომაზე ქალები შინდასა ჰკრეფენ ხოლმე, ამხედაც ღალა უნდა გადავიხადოთ. ერთმა გლეხმა შინდის ღალა არ მისცა, ქალი არ მყავს და არც მოგიკრფიაო. ამის გულისთვის ეს გლეხი როსიკომ და მოურავმა გააწვწვივნეს და სცემეს. კანონიერ საბალახეს ხომ ვიხდით, მაგრამ ამირაჯიბმა არც ეს იქმარა და სოფელზედ მეტს 30 მან. გვახდევინებს. სამი ღორი რომ ყავდეს ვისმე, ერთი ბატონმა უნდა წაიყვანოს. თუ ცხენი ყავს ვისმე, მოვალეა როცა ბატონს დასჭირდება ცხინვალსა, გორსა და სურამში წავიდეს. საზოგადოთ უბაჟოთ არც არაფერი გვეყავს და არც არაფერი გვაქვს. ასე და ამ გვარად ვიყვლიფებოთ და ვხედავთ, რომ ამ ყოფაში მართო ჩვენი ვართ. ჩვენი მეზობლებიც გაჭირვებულნი არიან, მაგრამ სად ჩვენა და სად სხვები? როსიკო ამირაჯიბი ყოველთვის გვაშინებს და გვემუქრება, თუ ჯიუტობას დაიწყებთ, მოგკლავთო, თოფს სროლაც კარკი ვიცი და ხანჯლის ხმარებაცაო.

ახლა არ ვიცით, როგორ მოვიქცეთ. ვიცით, რომ ზედ-მეტი ღალა (ცხენი, ქათამი, ღორი, შინდი თხუთმეტი მანათი, შველა და სხ.) არ უნდა გადავიხადოთ, მოვალე არა ვართ, მაგრამ საქმე იმაშია, რომ ჯერ ერთი, არა გვაქვს, არა გვაბაღია-რა და მეორე, რომ გვექონდეს კიდევ, ამირაჯიბი ძალაზე დგას, სხვები მოჰყავს, გვაცემინებს და გვართმევს. არ ვიცით, რა ვქნათ და როგორ მოვიქცეთ, გავუძალიანდეთ—არა გამოვა-რა, არაფერი შეგვიძლიან, არ გავუძალიანდეთ და ასეთ დღეში ვართ. ერთი სიტყვით, ჩვენს სოფელში აღარ გვეცხოვრება, უნდა გადავიკარგოთ სადმე, მეტი გზა არ არის.

ჩვენი აზრით ასეთი განწყობილება გლეხთა და „ბატონს“ შორის ტიპიურია საზოგადოთ ქართლის ცხოვრებაში. მხოლოდ, აქ ის თავის „განვითარების“ უმაღლეს წერტილამდინ მისულა. ჩვენ ისეთი მაგალითებიც ვიცით, რომ გლეხებისგან თხოვლობენ იმ პურის გამოსაცხობ შეშას, რომელსაც ღალათ იღებენ და ასე გასინჯდით სანთე-რისაც კი, რომ იმ პურის ქამის დროს სახლი გაანდითონ. «და აი ასეთი მემამულეები, როგორც თ. ამირაჯიბი ყოფილა მოღვაწეებათ ითვლებიან ჩვენ «ინტელიგენტებში» და მეგობრული განწყობილებაც

საქართველო

აქეთ მათთან. გლეხების კითხვაზე კი, როგორ უშველოთ თავსო, მხოლოდ ერთი პასუხის მიცემა შეეგვიძლია: მათ უშველის მხოლოდ მათი შეგნება და შეერთება, აქ და მხოლოდ აქ არის ხსნა და იმედი...

ბიუროკრატია და მუშათა მოთხოვნანი.

მეტად საინტერესო სურათს გვიყენებს წინ ბიუროკრატის გაიძვერაობიდან გაზ. „СЫНЬ ОТ“-ს მეთაური წერილი, რომელიც შეეხება პეტერბურგში მომხდარ ფაბრიკის ინსპექტორების კრებას. ეს კრება, როგორც მისი „მოღვაწეობის“ შესახებ ნახევრათ ოფიციალურ განცხადებიდან ჩანს, ამტკიცებს, რომ ყველა მუშები გაფიცვის დროს თავიანთ უმთავრეს მოთხოვნებში იმეორებენ **კრების და სიტყვის თავისუფლებას და პიროვნებისა და ბინის ხელშეუხებლობას**. ამ სიტყვებში მუშათა უმრავლესობა გულისხმობს ვიწრო პროფესიონალურ მოთხოვნებს. ინსპექტორების ამ საგანზე მუშებთან მოლაპარაკებიდან გამომდინარე რომ **კრების თავისუფლება** მათ ისე ესმის, რომ კანონით უფლება უნდა მიეცეს მუშებს მოლაპარაკონ თავიანთ საჭიროებაზე და გამოძებნონ გზა ამ საჭიროებათა დაკმაყოფილებისა. **სიტყვის თავისუფლება** კი იმას ნიშნავს რომ კანონით უფლება ქონდესთ ამ საჭიროებათა დაკმაყოფილების შესახებ თხოვნების შეტანისა სათანადო დაწესებულებაში; **ბინისა და პიროვნების ხელშეუხებლობა** კი უდრის მუშის განთავისუფლებას იმ საფრთხესაგან, რომელიც მოელის მას დღეს არესტისა და გაჩხრეკის სახით, როცა ის თავის გაჭირვებულ მდგომარეობაზე ლაპარაკს იწყებს და თხოულობს ქირაობის პირობის შეცვლას. აი ასეთი დასკვნა გამოაუყვანია მუშათა მოთხოვნებისაგან იმ ბიუროკრატულ დაწესებულებას, რომელსაც საფაბრიკო ინსპექცია ეწოდება და რომელიც ითვლება კანონით მუშათა ინტერესების დამცველად.

ხსენებული გაზეთი უენიშნავს: ეტყვს გარეშეა, რომ მუშებში ისეთი განუვითარებელი ელემენტიც ურევია, რომელიც მართლა ვიწრო-პროფესიონალურ მნიშვნელობას აძლევს სიტყვის და კრების თავისუფლებას. პიროვნებას და ბინის ხელშეუხებლობას. დარწმუნებული ვართ იმაშია, განაგრძობს გაზეთი, რომ კრების წევრებშია, თვით საბინისტროს სამრეწველო განყოფილებაშიც ბევრი მოიპოვება ისეთი რომელსაც ასე ვიწროთ ესმის „სამი თავისუფლების“ ფორმულა, მაგრამ ამასთანავე შეუძლებლათ მიგვაჩინა დავენდოთ ამ კითხვაში სამრეწველო განყოფილებას და დაუჯეროთ, რომ ასე გულუბრყვილად და ბავშურად ესმოდესთ ის „თავისუფლებანი“ მუშათა უმრავლესობას. მოსალოდნელია, რომ „კრების წესიერი მიმდინარეობის“ დასაცვლათ მოწვეული იყვნენ „კეთილმოაზრე“ მუშები, რათა „მთავრობისათვის სასურველი მიმდინარეობა“ მიეღო მეცადინეობას. მაგრამ ამ პირობებშია კი შეუძლებელია ის ეთქვა მოლაპარაკეთა უმრავლესობას, რასაც მას თავზე ახვევენ თუ კი ასეთი „უმრავლესობა“ შეუდგებოდა, ხსენებულ თავისუფლებათა აზრის გაამარტებას, მაშინ შესაძლებელი იყო უბრალოდ ეთქვათ, რომ მათ ეს თავისუფლება ესმის, როგორც **თავისუფლება** ცხოვრების ყველა შემთხვევისა და საჭიროებისათვის, და არა ისე ხელფანტური, ადვოკატური, ხრიკებიანი განმარტება მოგწონებია, როგორც, კრების მიერ გამომხეურებულია.

იგივე კრება, განაგრძობს გაზეთი, აღიარებს, რომ „თუმცა მუშათა უმრავლესობა არ განვითარებულა ჯერ იმ ზომამდე, რომ ნათლათ ქონდეს შეგნებული მაგისი ინტერესები, მაგრამ იგი მიყვება მოწინავე რაზმს, რომელიც მიაჩნია მუშა კლასის ქეშმარიტ ინტერესების ნამდვილ დამცველად“. თუ ასეა, ამბობს გაზეთი, უეჭველია უმრავლესობას, რომელიც ამ კრების წევრებს ესაუბრებოდა, გაგონილი ექნებოდა სხვა ღოზუნგებიც, რომელიც მოწინავე რაზმის დროშაზე აწვრია სიტყვის და კრების თავისუფლებასა და პიროვნების ხელშეუხებლობასთან ერთად, როგორცაა მაგალითად საყოველთაო, თანასწორი, პირდაპირი დაფარული არჩევანი, ანა და კიდევ ბევრის თავისუფლება. საინტერესოა, როგორ ესმის ეს მოთხოვნანი მუშებს? ნუთუ, აქაც შეიძლება ვიწრო პროფესიონალური განმარტებაო. მართლაც, საკვირველი სულისა და თავის პატრონია დღევანდელი ბიუროკრატია! მისი ბუნება ისეთია, რომ მას არ შეუღია არ წაბილწოს თავისი შეხებით ყოველი წმინდა მოძრაობა. ასე რომ არ იყოს, ვისთვის არის დღეს საიდუმლო პროლეტარიატის მოთხოვნის შინაარსი! ვინ არ იცის რომ ამ მოძრაობის ყველა მოთხოვნა ისეთია, რომ ძირიან-ფესვიანათ უარყოფს დღევანდელს წესწყობილებას და ყოველ გვარ თავისუფლებასაც მხოლოდ ამ მოძრაობის მოწინავე რაზმის დროშაზე ეძ-

ლევა სრული და ვრცელი შინაარსი. ყველასთვის აშკარაა, რომ მუშათა კლასის პარტიასთან (მოწინავე რაზმთან) ვაჭრობა შეუძლებელია, მასთან ან მის წინააღმდეგ, ან რა არის მისი დამახასიათებელი! მაგრამ ბიუროკრატია მანც ევაჭრებოდა და მხოლოდ ამის ნაყოფია ის მართლაც აბლაკატური განმარტებანი, რომელიც „СЫНЬ ОТ-ВА“-ს მეთაურმა გაგვაცნო.

საზრანგეთის ისტორიიდან

(1848)

I. ბურჟუაზიის გაბატონება.

(შემდგომ*)

მაგრამ ხარტიის აღდგენა კიდევ არ ნიშნავდა ბურჟუაზიის ბატონობის დაკანონებას. ხარტია იყო კომპრომისი ძველ და ახალ თავად-აზნაურობას და ბურჟუაზიას შორის. რაკი რევოლიუციამ პირველი განაძევა და მეორე გააბატონა, ცხადია ხარტიაც შესაფერათ უნდა შეცვლილიყო და ბურჟუაზიის ფაქტიურ უფროსობას სრული იურუდიული გამოხატულება მისცემოდა.. პალატა შეუდგა ხაოტის გადასინჯვას. მან დატოვა ყველა ის მუხლები, რომელიც პროლეტარიატს ხელს უკრავდა და მას კაპიტალისტთა საწველ ფურათ ხდიდა (როგორც მაგ. აკრძალვა გაფიცვის, ოც კაცზე მეტისაგან კავშირების გამართვის და სხვ.), ამას გარდა მილიციონერთა თავის ხარჯით გამოწყობის დაკანონებით მუშები განაძევეს საერო მილიციიდანაც. ეს გამარჯვებულთა ერთსულობა დაირღვა მაშინ, როცა ნადავლის გარიგებას შეუდგენ. გამოჩნდა, რომ შეძლებული ბურჟუაზია იყოფა ორად—ფინანსისტები და მრეწველნი, რომელთა ინტერესი ხშირათ ერთმანეთს ეწინააღმდეგება. განხეთქილება გამსესხებელს და მსესხებელს შორის წინ წამოიდა. პირველნი, როგორც გაბატონებულნი და კმაყოფილნი, გიზოს მეთაურობით „შემჩერებელი ლიბერალიზმის“ მომხრეთ გამოვიდნენ, ხოლო მეორენი, როგორც ბანკირთაგან დამოკიდებულნი და ცოტა უკმაყოფილონი ბაროს მეთაურობით „მოძრაობის ლიბერალიზმს“ მიემხრენ, და აი პალატაში დაიწყო «ძმათა ბრძოლა». ბარომ მოითხოვა გაზეთის გირაოს გაუქმება. გიზო წინააღუდგა და განაცხადა: „გიროაო საჭიროა, რადგან ეს დამამტკიცებელი საბუთია გამოცემლის ცნობილ კლასის წევრობის“. უმრავლესობა დაეთანხმა ორატორს და თავისუფალი პრესა ფულის პატრონთა მონაპოლიათ გადააქცია. ლაზიციკია თხოულობდა საარჩევნო ცენზის, არა, რასაკვირველია, სრულიად მოსპობას, არამედ იმდენათ შემცირებას, რომ საშვალო ბურჟუაზიას ხმა მინიჭებოდა (300 ფრ. მაგიერ 200-ს ამრჩევლთათვის, ხოლო ასარჩევისათვის 500 ფრანკი). ამ წესით 32 მილიონ მცხოვრებში საარჩევნო უფლება ეძლეოდა მხოლოდ 240 ათასს! ამის წინააღმდეგ ამხედრდნენ დოქტრინერებიც, ეს დემოკრატიააო! მაგრამ ოპოზიციას მიემხრენ მოღარბებული აზნაურები—ლეგიტიმისტები და რეფორმა გავიდა. ორას ათას შეძლებულს ჩააბარეს კანონმდებლთა არჩევა. ეს კიდევ არ კმარა, დეპუტატთა მიერ დამტკიცებული კანონი შეიძლება უარყოფს პერთა პალატამ, მაშასადამე საჭიროა ამ დაწესებულების ხელში ჩაგდება, ე. ი. პერობის ბურჟუაზიისათვის ბოძება. პალატა შეუდგა თავად-აზნაურობის ამ უკანასკნელ საბუღაროის დანგრევას. მაგრამ რადგანაც პერთა უმრავლესობა ბურჟუაზიის წინააღმდეგია და თავის თავის სიკვდილზე არ დათანხმდება, ამიტომ „უქაზით“ მეუფე შექნა 35 პერი ბურჟუა. ამით შეაყენა თავის მომხრე ურავლესობა და ზედა პალატა ქცდა პალატის შინა ყმათ გადაიქცია. ბურჟუაზია არც თვით მეფეს

*) იხ. „მოგზაური“ № 15 აპრილი 1895 წ.

ენდობოდა, შეიძლება მან რაიმე მიზეზით ოდესმე პირი იბრუნოს ისევ აზნაურობისაკენ და პერობა მხოლოდ მათ მისცესო. საჭიროა მისი უფლება ამ შემთხვევაში შეიზღუდოს და კანონით იძულებული იყოს პერობა უმთავრესათ ბურჟუათ და მათ მოსამსახურეთ მიანიჭოსო. თანახმათ ამ მოსაზრებისა დამტკიცდა შემდეგი კანონი: კარლ მეათეს მიერ ბოძებული პერობა უქმდება, ეს ტიტული შეიძლება მიეცეს: პალატის თავმჯდომარეთ ნამყოფთ, დიდი ქალაქის მოურავთ ხუთი წლის სამსახურის შემდეგ, იმ ფაბრიკანტებს, ვაჭრებს, ბანკირებს და მესაკუთრეთ, რომელნიც იყვენ წევრათ ან ვაჭართა საზოგადოების, ან დეპუტატთა პალატის ან ერობის და ამასთანავე იხდიან 3,000 ფრ. პირდაპირ გადასახადს წელიწადში; დასასრულ პროკურორთ, ადმირალტებს, სასამართლოს თავმჯდომარეთ, ჯარის უმფროსთ და პრეფექტთ. პერთა პენსია და ჯილდო მოსპვს.

ამ გვართ შეძლებულმა ბურჟუაზიამ ხელთ იგდო მონოპოლია აზრის (პრესა), შეიარაღების (მილიცია), კანონმდებლობის (პალატები). ამ ერთიანათ გაბურჟუაზებულ წყობილებას თან ახლავს ძველის წესის მხოლოდ ერთად ერთი ნაწილი—სასახლე და ტახტი, მაგრამ მეფის არჩევით, ლუი ფილიპეს კენჭის წყალობით გამეფებით ტახტიც ერთიანათ განახლეს, რესპუბლიკას დაამგავსეს. მეფე ბურჟუათა კომიტეტის უბრალო საპატიო თავმჯდომარეა.

ერთი სატყვით „ივლისის მონარქია იყო ერთი აქციონერთა კომპანია დაარსებული საფრანგეთის საერო სიმღერის საწარმოებლათ; მისი დივიდენდი იყოფოდა მინისტრების, პალატების, 240 ათასი ამრჩევლების და მათ ამყოლ-დამყოლთა შორის. ამ კომპანიის დირექტორია ლუი ფილიპე“, სწერს მარქსი. ამ კომპანიამ თავისი თავი გამოაცხადა „კანონიერ ქვეყანათ“ და მით დანარჩენი ქვეყანა კანონს გარეშე დააყენა. და აი უკანასკნელი, გაყვლეფილი, მოტყუებული, პატრივ ახლილი, შეშფოთდა, ადგა და ახალ მოვლენილ ძალათ ბატონებს ომი გამოუტყხადა. (ვინ იყვენ ეს ახალი მებრძოლნი?)

2. ხალხი.

შეძლებული ბურჟუაზიის გაბატონებამ მთელი ერი გაყო ორ მეტ-ნაკლებ ნაწილათ და თვითველ მათგანს მისცა ახალი სახელწოდება. გაბატონებულ უმცირესობას დაერქვა **ბურჟუაზია**, დამორჩილებულ უმრავლესობას **ხალხი**. ხალხისაგან განიღვენა ბურჟუაზია და ბურჟუაზიისაგან ხალხი. ხალხის ნიშნობლივ თვისებათ გამოცხადდა ეკონომიაში—შრომა, „მშრომელი“, პოლიტიკაში „კანონიერ ქვეყნიდან“ გამორიცხვა, ე. ი. ყველა ის ვინც უშრომლათ არ ცხოვრობდა და პოლიტიკური უფლებები არ ქონდა შეადგენდა ხალხს. ამით შეიქნა ილიუზია ორივე ბანაკში. ბურჟუაზიას ეგონა ხალხი ბურჟუაზიას არ შეიცავს, ის ერთი ჩვენი მოწინამდმდევე კლასიაო; ხალხს კი წარმოედგინა ჩვენს რაზმში ბურჟუა არ მოიძებნება, ჩვენ ყველა ერთი ვართ და თუ ბანკირთა უფროსობა მოვიცილეთ მშვიდობა და კაცთა შორის სათნოება ჩამოვარდებოა. მან ბურჟუაზიათ მიიღო მხოლოდ ფინანსისტები და ფაბრიკანტები, ხოლო ხალხი პროლეტარათ. ნამდვილათ კი ხალხს შეიცავდა საღი კლასი: წვრილი ბურჟუაზია, წვრილი მესაკუთრე გლეხობა და პროლეტარიატი. ამათ აერთებდათ უფლებობა და გაბატონებულ ბურჟუაზიასთან ბრძოლა, ამ ბრძოლაში ესენი ერთმანერთს ეხმარებოდნენ. ქუჩაზე ერთათ გამოდიოდნენ, სასამართლოში ერთათ წარდგებოდნენ, ერთი და ოვივე ადვოკატები იცავდნენ,—ერთი სატყვით ქირში ერთათ იყვენ. ამ გარემოებამ შექმნა ილიუზია მათი ერთობის და ძმობის. მაგრამ ამ ბრძოლაში

თვითოველი მათგანი იბრძოდა თანახმათ თავისი კლასიური ბუნებისა და ინტერესებისა. ეს სხვა და სხვაობა ნათლათ უნდა გამოჩენილიყო საერთო მტერის დამარცხების შემდეგ და ხალხის ნამდვილი სახეც აშკარა ყოფილიყო.

როგორია ამ კლასების ბუნება, როგორია მათი ინტერესები?

წვრილი ბურჟუაზია. 1829 წ. აღწერით საფრანგეთში ითვლებოდა ერთ მილიონ ას ათასზე მეტი მოპატენრე (29 მცხოვრებზე 1), აქედან თუ გამოვაკლებთ „კანონიერ ქვეყანას“, დაახლოვებით, დანარჩენნი აქნებიან წვრილი ვაჭარ-მრეწველნი. ამათგანს პარიჟში იყო 55 ათასი. მარტო მეღუქნენი ითვლებოდნენ აქ 30 ათასამდე. ამათ მიუმატეთ მათი თანამოზიარენი, თანაშემწენი, წვრილი მოხელენი თავისუფალი პროფესიის მექონენი, ინტელიგენციის დიდი ნაწილი, სტუდენტობა, გლეხთა შეძლებული ნაწილი და სხვა და გამოვა რომ წვრილი ბურჟუაზია ერთობ დიდი ყოფილა.

ძარღვი წვრილი ბურჟუაზიული წარმოების არის კრედიტი. უკრედიტოთ ერთ დღესაც ვერ იბოგინებს კრედიტის შოვნა შეიძლება ბანკის და კერძო პირებისაგან (ჩარჩები). მაგრამ რადგანაც ამ დროს დიდი წარმოება ფეხს იდგამდა და დიდ კრედიტს საჭიროებდა, ბანკებიც მის მოთხოვნილებას აკმაყოფილებდნენ და წვრილ წარმოებას არაფერი რჩებოდა. მეორე მხრით, სესხათ აღებისათვის საჭირო იყო საჭი კაცის თავდებობდა, ვექსილის მომცემის, ამღების და კიდევ მესამე პირის. აი ამ უკანასკნელ როლს ასრულებდა კერძო პირთა ბანკები, რომელთა საშუალებით ვექსილი ხურდავდებოდა «საფრანგეთის ბანკში» და „გასამსჯელოთ“ ბევრს იღებდნენ, ასე რომ ამ გზით მიღებული სესხი ჯდება არა ნაკლებ 30 პროცენტის, მაშინ როდესაც შეძლებული მრეწველნი სესხს იღებდნენ პირდაპირ, უდავიდარაბოთ (მათი სია იყო შემდგარი). წვრილი ბურჟუაზია თხოულ აბდა მესამე პირის მოშლას ან და სახელმწიფოს მიერ დამხურდავებელ კანტორების გახსნას. მაგრამ ამით ბანკირები იზარალებდნენ, და რადგანაც სახელმწიფო ბანკირების ხელში იყო, ცხადია არც ერთი ეს მოთხოვნილება არ კმაყოფილდებოდა. ივლისის რევოლიუციის შემდეგ ფინანსისტების მთავრობამ 30 მილიონი გადადვა ვაჭრობის კრიზისის შესამიუბუქებლათ, ამათგან მხოლოდ 300 ათასი გადაიდვა პატარა დამხურდავებელი ბანკის დასაარსებლათ პარიჟში, რაც შემდეგ წელს უფულობით დაიკეტა. იმავე წელს მარტო პარიჟის თეატრს მისცა მთავრობამ ერთ მილიონზე მეტი სუბსიდია! თუ კი ასეთი უკრედიტობა იყო პარიჟში, რა უნდა ყოფილიყო პროვინციაში, სადაც „საფრანგეთის ბანკს“ არც ერთი განყოფილება ამ დროს არ ქონდა. ბანკირები ყვლეფდნენ წვრილ ბურჟუას არა მარტო კრედიტის გაძვირებით და გაძნელებით, არამედ ბირჟის საშვალეობათაც. ცნობილია რომ წვრილი შეძლების პატრონნი ძრიელ ეტანებიან ბირჟაზე თამაშს, ფასიან ქალაქების ყიდვა-გაყიდვას და ასე უშრომლათ გამდიდრებას. ამ დროს პარიჟის ბირჟაზე იყო 3 მილიარდი სახელმწიფო აქციები და ამდენივე კერძო კომპანიები. პირველთა ფასი დამოკიდებულია სახელმწიფოს პოლიტიკურ მდგომარეობაზე, მეორეთა ფასი კი თვით კომპანიათა გარანტიაზე და საქმის წაყვანაზე. ბირჟაზე მოთამაშემ წინდაწინ უნდა გამოიანგარიშოს როდის რა მოხდება და როდის რა ქალაქის ფასები აიწვევ-დაიწვევა. მაგრამ რადგანაც ბანკირები, ეს ბირჟის მესვეურნი, იმავე დროს სახელმწიფოს მესვეურნიც და კერძო კომპანიების პრივილეგიების მიმცენნი იყვენ, ცხადია ბირჟაზედაც ისინი ბატონობდნენ და მომავალ ამბებს არა თუ ტყუბილობდნენ, არამედ მათ მოხდენაში თვითონ იღებდნენ მონაწილეობას და ასე

ბირჟაზე თვალხილულათ თამაშობდნენ. პოლიტიკური ასპარეზიდან გამოდენილი და მთავრობის საიდუმლოებათა უფიცი წვრილი ბურჟუა ბირჟაზე ალაღბებდათ თამაშობდა და ზანკირებისაგან იკრავებოდა.

როგორც ხედავთ, გაბატონებული ბურჟუაზია დაეპატრონა ქვეყნის ფინანსებს და დაანგრია წვრილი ბურჟუაზიის კეთილდღეობა. წვრილი ბურჟუაზიის ასეთ მდგომარეობამ დაბადა მისი იდეოლოგია. წარმოადგა მთელი რიგი რეფორმატორებისა, რომლებმაც მთელი სოციალური კითხვა კრედიტის კითხვით აღიარეს და იაფი, ან მუქი კრედიტით „ხალხის“ გაჭირვების ძირიანათ ამოგდებ (პრუდონის საბანკო პროექტები). მეორე მხრით, იაფი კრედიტის მოცემა შეუძლია მხოლოდ სახელმწიფოს, ხოლო სახელმწიფო კი ძვირი კრედიტის მომხრეთ ხელშია—მასსადამე საქირაა მათი დაპარცხება და სახელმწიფოს ხალხის, დემოკრატიისათვის გადაცემა. დემოკრატიული რესპუბლიკა, — აი წვრილი ბურჟუაზიის დროშა. იშვია ბურჟუაზიული დემოკრატია

ამნიარათ, წვრილი ბურჟუაზიის ეკონომიური იდეალია პირველყოფილისა საკუთრების შერჩენა, ამით ის უკავშირდება საშვალო და სხვილ ბურჟუაზიას, მაგრამ ამ იდეალის მიღწევა მას სურს ისეთი ეკონომიური ცვლილებით, რომელიც ავიწროებს შეძლებულთ, არ ანებებს მეტის-მეტათ გამდიდრებას, ციდი ქონების მოგროვებას და მასზე დიდათ ამაღლებას. მას სურს არა კაპიტალისტური ცარცვა-გლეჯის წესობა, არამედ მისი შეკეთება, შეშინება და დამორჩილება. ის აქ წინ ეღობება კაპიტალისტების ბუნებრივ განვითარებას და ამით კონსერვატიულ როლს თამაშობს. მაგრამ ამ როლის შესასრულებლათ ის საქირებს პოლიტიკურ ძალას, დემოკრატიულ წყობილებას და—აი აქ ის რადიკალია. პოლიტიკურ ასპარეზზე გამოდის დემოკრატიული პროგრამით და უახლოვდება პროლეტარიატს. ამ ნივთიერ ორპირობისაგან მომდინარეობს ბურჟუაზიული დემოკრატიის პოლიტიკური ორპირობა: ის არის ყოჩაღი, გაბედული, შემტევი, როცა აქედან წვრილი ბურჟუაზიის ცხოვრების გაუმჯობესებას გამოელის და მომხმარეთ პროლეტარიატი ეგულება; მხდლი. უკან დამხვევი, მოღალატეა, როცა მთელ ბურჟუაზიულ საკუთრებას პროლეტარიატისაგან განსაცდელი მოელის. ამიტომ მისი ბაიარატარნი მემარჯვენეთა მიერ შეშინებული მარცხნივ გადაიწვევიან, მემარცხნეთა მიერ დაფრთხობილი მარჯვნივ მიდიან, ამ წაღმა-უკუღმა ტრიალით ვერც ერთს ვერ აკმაყოფილებენ და სამარცხვინოთ მარცხდებიან.

წვრილი გლეხობა. ეს ერის ყველაზე უმრავლესი ნაწილი, ყველაზე ნაკლებ პოლიტიკურ როლს თამაშობს. ის ამ დროს 23 მილიონამდის იყო, მარა მის დაუკითხავათ და დაუნხარებლათ ხდებოდა რევოლიუციები, იცვლებოდა დინასტიები, მყარდებოდა ახალი წყობილება—ერთი სიტყვით ცხოვრება დულდა და გადმოდულდა. რა არის ამის მიზეზი? აი როგორ ხსნის ამას ქ. მარქსი: „თვითვეული გლეხის ოჯახი სხვისას თითქმის არაფერს საჭიროებს; ის თვითონ ქმნის თავის მოთხოვნილებათა დასაკმაყოფილებელ ნივთთა უდიდეს ნაწილს; იმას აქ უფრო მეტი დამოკიდებულება აქვს ბუნებასთან, ვინემ საზოგადოებასთან. ნაჭერი მიწა, გლეხი და მისი ოჯახი; იქავე მეორე ნაჭერი მიწა, მეორე გლეხი და მისი ოჯახი. ყველა ამის რამდენიმე დიუჟინი შეადგენს სოფელს, სოფლის რამდენიმე დიუჟინი—პროვინციას. და ასე საფრანგეთის ერის უმრავლესობა შედგება ერთგვარი სახელების უბრალო შეერთებით, სწორეთ ისე როგორც ერთ ტომარა კართოფილი—ტომარაში ჩადებული კართოფილთაგან. რამდენათ წვრილი გლეხობა ცხოვრებს ისეთ ეკონომიურ პი-

რობებში, რომელიც მთელ მის ცხოვრებას, მის განვითარებას და გონებას საერთო დაღს ასვამს და მით-სხვა კლასებს მტრულათ უპირდაპირებს—იმდენათ ის კლასია. რამდენათ წვრილი გლეხთა შორის არსებობს მხოლოდ ადგილობრივი კავშირი, რამდენათაც მათი საერთო ინტერესი არ ქნის მათ შორის საზოგადო საერთო კავშირს, საზოგადო პოლიტიკურ ორგანიზაციას—იმდენათ ისინი კლასს არ წარმოადგენენ, ამიტომ მათ არ შეუძლიათ დაიცვან თავისი კლასიური ინტერესები თავის სახელით. მათ არ შეუძლიათ თავის-თავის წარმომადგენელი თვითონ იყვენ ისინი. სხვებმა უნდა წარმოადგინონ“.

(შემდეგი იქნება.)

ბ-ნო რელაქტორი!

უმორჩილესათ გთხოვთ ამ ჩემს წერილს ადგილი დაუთმოთ თქვენ გაზეთში. *)

ამას წინეთ ბ-ნი ვ. ნ. თავის ვრცელს წერილში („მოგზაური“ № 13) სხვათა შორის მეც მომიხსენია: „წინამძღვარიანთ-კარის მღვდელმაცა. ჯალიაშვილმა კარგათ დაიმსახურა ხალხის ყურადღება. 20 მარტს, რადესაც გაღმა-გამოღმა საზოგადოება ერთათ უნდა შეყრილიყო, წინ გადაუდგა ხალხს და დაუწყო ქადაგება, რომ არ შეყრილიყვენ ერთათ. მერე რომ ვერაფერს გახდა, ხალხს მიაძახა დაცინვით: „სეკრეტარი“-კი ვიცი ვინც გველოებათ, მაგრამ „პრედესდატელსაც“ გავიგებთ. მხოლოდ ორივეს უფთხილით ყვაება არ მოგტაცათო“...

ეს სუყველა ბოლომდე დიდი სიკრუვე-ცილის წამებაა. მე ვეჭობ, რომ ბ-ნს ვ. ნ.— ჩემი პირადი ცნობა ქონდეს, ან თვითონ ყოფილიყოს ზემოთ ნათქვამი სიტყვების გამგან—მოწამე და არ ვიცი რად უნებებია მას ჩემთვის ასეთი ჩირქის მოცხება.

ჩვენ ერთის კვირით ადრე ვიცოდით, რომ ს. წინამძღვარიანთ-კარში გლენთა ყრილობა უნდა მომხდარიყო. მე, ბ-ნო ვ. ნ., არამც თუ არ განმიძრახნია ამ ყრილობისათვის ხელის შეშლა, პირ იქით, რადესაც ს. ზაქარაში (ჩემი სამრევლო), მიცვალებულის დაკრძალვის შემდეგ, ადგილობრივი გლეხები შემეკითხნენ მომავალ ყრილობის საგნის შესახებ, მე მათ გავაცანი ახლანდელი გლენთა მოძრაობა და ერთ მათგანს—მოიგზობარს მიხა ჩონიაძეს, გადავეცი „ივერისა“, თუ „ცნობის ფურცლის“ №-რი, რომელშიაც აწერილი იყო წილანელ გლენთა მოთხოვნილებები. რით გინდათ შეურბგოთ ეს ფაქტი თქვენ მიერ აღიარებული სილისწამებას?

აი საქმე რაში იყო. 20 მარტს ჩვენს სოფელში მოიყარა თავი ჩემი მრველის გლენობამ, რომელსაც შეუერთდნენ კომპოტიდგან მოსული გლენებიც, მალე ჩვენს პირ და პირ, ხევ გაღმიდან, გამოჩნდნენ გურამიანთ-კარელებიც და გაჩერდნენ ხევის ნაპირას. იგინი თხოულ ობდნენ, რომ აქეთ უზნელები იქით გასულიყვენ, ხოლო უკანასკნელი თავიანთკენ იწვევდნენ. აი, ბ-ნო ვ. ნ., აქ ამოვიღე ხმა ჩვენი სკოლის მასწავლებლებს ბ.ბ. მელია და ხატის-კაცის თანდასწრებით და მოწმობობით და ვურჩიე ჩვენებურებს, რომ ესენი-კი არა, თვითონ გურამიანთ-კარელები გამოსულიყვენ აქეთ, რადგანაც უმრავლესობაც აქეთაა და ადგილი საწერხა-მეთქი. ბევრი ყოყმანის შემდეგ გურამიანთ-კარელებმა დასძლიეს აქეთ უზნელებს და შეიერთეს თავისთან, ხოლო ჩვენ მასწავლებლებითურთ კრების მოთავის განკარგულებით ჩვენდა გასაკვირველად აგვეკრძალა კრებაზე გასვლა-დასწრება.

ამას უწოდებ, ბ-ნო ვ. ნ., „ქადაგებას“, ჩემ მიერ ხმა ამაღლებულს ხალხის ყრილობის დასაშლელათ? ნეტა საიდან მომატმანეთ „სეკრეტარი“ და „პრედესდატელი“?

სხვებთან ერთათ ბ-ნმა ვ. ნ. ილია ჭავჭავაძისა და გივი სტაროსელსკის ჯაშუშიც გამხადა. ბატონო! ენდეთ პატიოსნებას, რომ გ. სტაროსელსკის ვერც კი ვიცნობ, თუმცა მეზობელია, და ი. ჭავჭავაძე კიდევ ათი თვეც იქნება თვალთ არ მიწანავს და საიდან მომაქციე იმ „ზოგიერთთა პირებში“, რომლებმაც გლეხის ყრილობების შესახებ ჩაახარეს სტაროსელსკის და ჭავჭავაძის...

მლ. ა. ჯალიაშვილი.

რედ.-გამომც. ი. პ. როსტომაშვილი.

*) ვაკმაყოფილებთ მღვ. ჯალიაშვილის თხოვნას. შემდეგ ნომერში მის საპასუხოთ დაიბეჭდება ჩვენი კორესპონდენტის წერილი. რედ.